

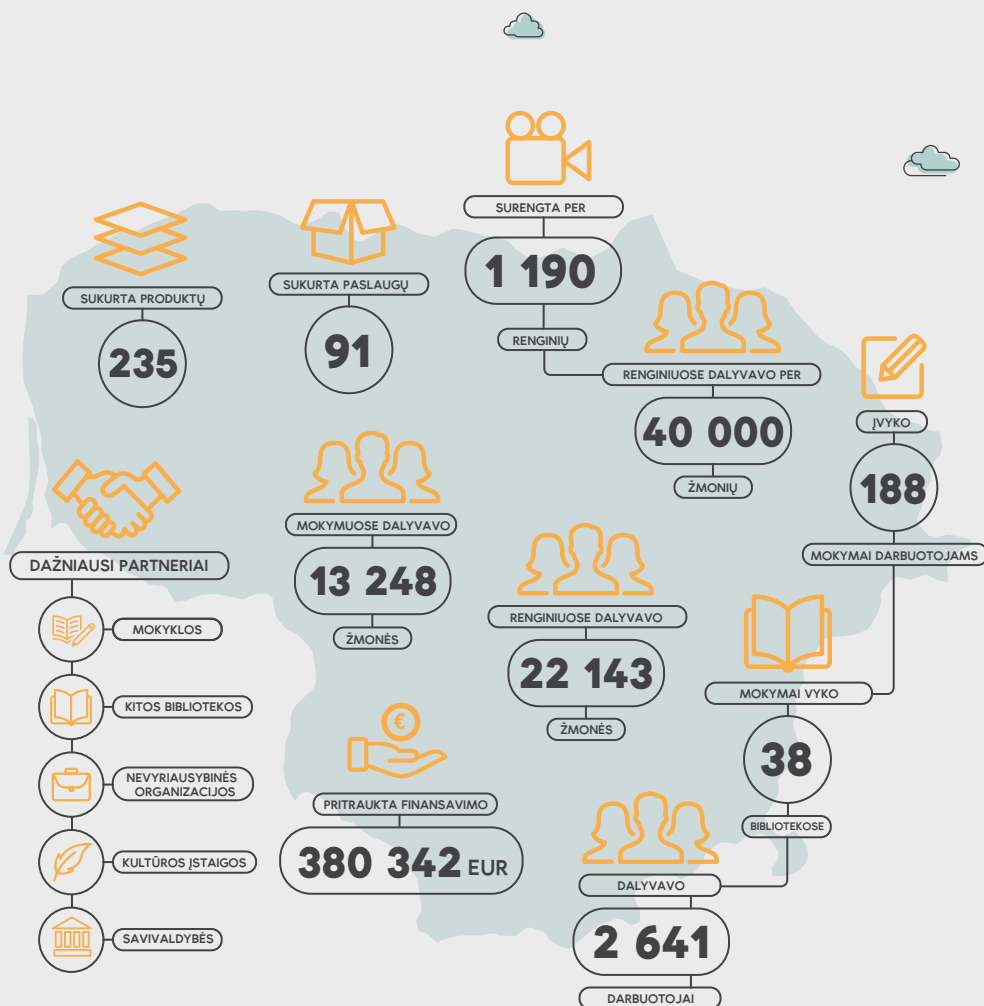

PROJEKTO „BIBLIOTEKOS PAŽANGAI 2“

POVEIKIO VERTINIMO RODIKLIŲ APIBENDRINAMOJI ATASKAITA

2013–2016 M.

LIETUVOS
NACIONALINĖ
MARTYNO MAŽVYDO
BIBLIOTEKA

ISBN 978-609-405-144-9

© Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2017

Redagavo Asta Stirbytė
Dizainą sukūrė ir maketavo „BVRG Burson-Marsteller“

2017-02-08. Tiražas 300 egz.

Išleido

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka,
Gedimino pr. 51, LT-01504 Vilnius

PROJEKTO „BIBLIOTEKOS PAŽANGAI 2“

**POVEIKIO VERTINIMO RODIKLIŲ
APIBENDRINAMOJI ATASKAITA**

2013–2016 M.

Turinys

1. Įvadas	6
2. Projekto tikslai ir rezultatų apžvalga	6
2.1 Projekto tikslai	6
2.2 Projekto tikslinės grupės ir numatomas poveikis	7
2.3 Poveikio vertinimo tyrimai	8
2.4 Projekto poveikio vertinimo rodikliai	10
3. Apibendrintas BP2 projekto poveikio vertinimas	12
4. Projekto uždavinių ir priežiūros rodiklių įgyvendinimo vertinimas	16
4.1 1. Bibliotekų ir jų siūlomų paslaugų naudos suvokimas	16
1.1 Bibliotekos ir jos darbuotojų įvaizdis	16
1.2 Bibliotekų paslaugų teikiamos naudos suvokimas	17
1.3 Bibliotekų ateities vizijos (bibliotekų vadovai)	18
4.2 2. Bibliotekų paslaugų prieinamumas ir naudojamų paslaugų spektras	20
2.1 Lankytojų srauto ir lankymosi dažnio pokyčiai	20
2.2 Lankytojų socialinė-demografinė charakteristika	21
2.3 Paslaugų, kuriomis naudojasi lankytojai, spektras	22
4.3 3. Į tikslines grupes orientuotos, poreikių vertinimu grįstos paslaugos	23
3.1 Projektai ar paslaugos, grindžiamos bendruomenės poreikių ir problemų analize	23
3.2 Naujos bendruomenės poreikius atitinkančios paslaugos	24
3.3 Specifinėms tikslinėms grupėms skirtos paslaugos	25
3.4 Lankytojų naudojimasis sukurtomis naujomis paslaugomis	26
4.4 4. Prieiga prie bendruomenei aktualios informacijos	27
4.1 Projektų dalyviams svarbių gebėjimų, kompetencijų stiprinimas	27
4.2 Gaunamos informacijos nauda už bibliotekos ribų	28
4.3 Bibliotekų filialų, įtrauktų į bendruomenių projektus, skaičius	29
4.5 5. Sustiprinti projektų dalyvių naudojimosi IRT įgūdžiai; išaugusi jų nauda už bibliotekos ribų	31
5.1 Projektų dalyvių IRT žinios ir įgūdžiai	31
5.2 Su IRT siejamų įgūdžių panauda už bibliotekos ribų	32
4.6 6. Skaitmeninė ir socialinė atskirtis bendruomenėse	33
6.1 Socialiai atskirtų grupių patirtis skaitmeninės ir socialinės atskirties srityse	33
6.2 Priemonės, suteikiančios galimybę atokiau gyvenantiems žmonėms gauti bibliotekos paslaugas	34
6.3 Bibliotekininkų įgūdžiai aptarnauti specialiųjų poreikių turinčius žmones	35

4.7	7. Bibliotekų darbuotojų gebėjimai vertinti bibliotekų paslaugų poveikį bendruomenei	36
	7.1 Poveikio vertinimas – nauja tęstinė veikla bibliotekose	36
	7.2 Bibliotekų darbuotojų domėjimasis lankytojų nuomone	37
	7.3 Bibliotekų darbuotojų įgūdžiai tirti vartotojų poreikius	37
4.8	8. Bibliotekų darbuotojų gebėjimai ir motyvacija naudotis IRT žiniomis	39
	8.1 IRT srities mokymuose dalyvavusių darbuotojų skaičius	39
	8.2 Bibliotekų darbuotojų naudojimosi IRT žinios ir įgūdžiai	39
	8.3 Bibliotekų darbuotojų vartotojų konsultavimo, kaip naudotis IRT, įgūdžiai	40
	8.4 Naujos su IRT susijusios bibliotekų paslaugos	41
	8.5 Padidėjusi darbuotojų motyvacija naudotis IRT	41
4.9	9. Parama bibliotekoms mokymų, poveikio vertinimo, atstovavimo ir projektų valdymo srityse	42
	9.1 Darbuotojų mokymų spektras / sritys	42
	9.2 Mokymuose dalyvavusių bibliotekų darbuotojų skaičius	42
	9.3 Sistema, sudaranti sąlygas stiprinti atstovavimo, projektų valdymo bei poveikio vertinimo veiklas bibliotekose	43
	9.4 Darbuotojų, užsiimančių projektine veikla, kompetencijų praplėtimas ir (arba) naujų specialistų priėmimas	45
4.10	10. Bibliotekų bendradarbiavimas ir partnerystė	46
	10.1 Bibliotekų partnerių skaičius	46
	10.2 Bibliotekų partnerių spektras	46
	10.3 Vietos valdžios ir bibliotekų bendradarbiavimas	48
	10.4 Kitų suinteresuotųjų grupių bibliotekų naudos suvokimas	49
	10.5 Partnerystę inicijuojanti šalis	49
4.11	11. Padidėjęs papildomas finansavimas ir kita parama bibliotekoms	50
	11.1 Papildomas bibliotekų finansavimas / parama	50
	11.2 Papildomo bibliotekų finansavimo / paramos šaltiniai	51
	5. Projektinės veiklos įgyvendinimo kontekstas	52

1 Įvadas

Projektas „Bibliotekos pažangai 2“ įgyvendinamas pagal 2013 m. lapkričio mėnesį pasirašytą tarptautinį trišalį susitarimą tarp Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos, Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos bei Billo ir Melindos Gatesų fondo.

Projekto „Bibliotekos pažangai 2“ poveikio vertinimas vykdomas pagal 2015 m. lapkričio 20 d. Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos (Perkančioji organizacija) ir jungtinės veiklos pagrindu veikiančių UAB „Socialinės informacijos centras“ (pagrindinis partneris) ir UAB „Norstat LT“ (toliau – Paslaugos teikėjas) pasirašytą sutartį Nr. TR-321. Remiantis šia sutartimi, Lietuvos nacionalinei Martyno Mažvydo bibliotekai teiktos projekto „Bibliotekos pažangai 2“ veiklų poveikio vertinimo sociologinių tyrimų paslaugos.

Apibendrinamojoje projekto „Bibliotekos pažangai 2“ poveikio vertinimo ataskaitoje pateikiami apibendrinti visų tyrimų rezultatai. Jie nagrinėjami pagal Projekto poveikio vertinimo kriterijus.

2 Projekto tikslai ir rezultatų apžvalga

2.1 Projekto tikslai

Projekto „Bibliotekos pažangai 2“ (toliau – BP2) tikslas – sustiprinti Lietuvos bibliotekų gebėjimus tenkinti besivystančios bendruomenės poreikius ir įtvirtinti bibliotekas, kaip tvarias bendruomenines institucijas, galinčias pagerinti Lietuvos žmonių gyvenimo kokybę. BP2 siekiama padėti įgyvendinti viešųjų bibliotekų projektus, kurie skirti bendruomenės poreikiams tenkinti, ir tai daroma užmezgant bibliotekų partnerystę su vietos organizacijomis.

Siekiant pagrindinio BP2 projekto tikslo, buvo įgyvendinami keli uždaviniai:

- suteikti viešosioms bibliotekoms galimybes pagal nustatytus vietos bendruomenės poreikius kurti naujas bibliotekos paslaugas ir padėti Lietuvos bendruomenėms įvertinti bibliotekų, pasitelkiant informacinių ir ryšių technologijas (toliau – IRT), teikiamas paslaugas per mažos vertės dotacijas;
- stiprinti bibliotekų pajėgumus rengiant mokymus, bendradarbiaujant su kitomis bibliotekomis ir vietos organizacijomis (NVO, verslu ir kt.);
- įtvirtinti bibliotekas, kaip tvarias bendruomenines institucijas, suteikiančias informacijos prieigą.

Bendrasis projekto tikslas ir uždaviniai yra tiesiogiai susiję su BP2 poveikio vertinimo kriterijais ir apima visus projekto įgyvendinimo proceso aspektus bei etapus.

2.2 Projekto tikslinės grupės ir numatomas poveikis

Skirtinos dvi pagrindinės BP2 projekto tikslinės grupės:

- tiesioginė tikslinė grupė: savivaldybių ir apskričių viešųjų bibliotekų darbuotojai;
- netiesioginės tikslinės grupės: vietos bendruomenės, vietos valdžios institucijos, centrinės valdžios institucijos, bibliotekų projektų partneriai.

BP2 projektas moko ir skatina viešąsias bibliotekas rengti projektus, skirtus esamų ir naujų paslaugų plėtrai, taip pat gauti finansavimą šiems projektams įgyvendinti. Projektas ugdo bibliotekų darbuotojų gebėjimus kurti naujas paslaugas atsižvelgiant į vietos gyventojų poreikius, siekiant dar labiau prisidėti prie esminių strateginių Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir „Europa 2020“ tikslų, ypač skaitmeninės darbotvarkės, socialinės atskirties mažinimo ir mokymosi visą gyvenimą srityse.

Pirmaisiais projekto įgyvendinimo metais Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka (toliau – LNB) organizavo bibliotekų darbuotojų kvalifikacijos, reikalingos rengti ir įgyvendinti projektus, kėlimo mokymus. Mokymai buvo organizuojami šiomis temomis: projektų inicijavimo, vartotojų poreikių analizės, inovacijų kūrimo, atstovavimo ir fondoieškos, viešinimo, poveikio vertinimo, projektų valdymo, viešųjų pirkimų. Antraisiais projekto įgyvendinimo metais viešosios bibliotekos buvo konsultuojamos projektų inicijavimo ir paraiškų rašymo klausimas. 57 bibliotekos iš 66 pateikė projektų paraiškas, 45 gavo finansavimą. 2015 metų birželį bibliotekos pradėjo įgyvendinti savo bendruomenėms skirtus projektus, kuriuos planuota užbaigti 2016 metų lapkričio 30 dieną.

Projektu BP2 tikimasi pasiekti šį poveikį:

- 1) užtikrinti didesnį vietos bendruomenės poreikius atitinkančių bibliotekų paslaugų prieinamumą ir naudojimąsi jomis;
- 2) pagerinti bibliotekų darbuotojų gebėjimus plėtoti bendruomenės poreikių vertinimu pagrįstas ir bendruomenės poreikius tenkinančias paslaugas;
- 3) sustiprinti bibliotekos darbuotojų gebėjimus vertinti viešųjų bibliotekų paslaugų poveikį bendruomenei;
- 4) pagerinti naudojimąsi IRT;
- 5) teikiant bibliotekos paslaugas, pagerinti prieigą prie informacijos pasirinktose bendruomenėse (atsižvelgiant į bendruomenės poreikius pagal projekto tipą);
- 6) sumažinti skaitmeninę ir socialinę atskirtį pasirinktose bendruomenėse (atsižvelgiant į bendruomenės poreikių pagal projekto tipą);
- 7) padidinti bibliotekų darbuotojų motyvaciją ir gebėjimus panaudoti IRT žinias plėtojant bibliotekų paslaugas;
- 8) sustiprinti paramą bibliotekoms mokymų, poveikio vertinimo, atstovavimo ir projektų valdymo srityse nacionaliniu lygiu;
- 9) padidinti bendradarbiavimą ir bibliotekų, bendruomenių, NVO, verslo, vietos valdžios ir kt. partnerystę;
- 10) pelnyti geresnį bibliotekų vertinimą ir didesnį viešųjų bibliotekų paslaugų poreikį;
- 11) padidinti alternatyvų finansavimą ir kitokią paramą viešųjų bibliotekų paslaugoms.

2.3 Poveikio vertinimo tyrimai

Poveikio vertinimu siekiama atskleisti BP2 projekto įtaką tikslinėms projekto grupėms: viešųjų bibliotekų darbuotojams, viešųjų bibliotekų partneriams, savivaldybėms ir vietos bendruomenėms. Vertinami pasiekimai, rezultatai ir poveikis. Vertinimo pagrindas – iš anksto nustatytų kriterijų matavimas.

Projekto BP2 poveikis vertinamas kompleksiskai. Vertinant buvo taikomi kiekybiniai ir kokybiniai sociologinių tyrimų metodai:

- apklausa ir anketavimas (elektroninė forma, telefonu arba tiesioginis interviu, esant poreikiui);
- atrinktosios grupės diskusijos (toliau – FGD; angl. *focus group discussion*) ir išsamus interviu (toliau – ID; angl. *in-depth interview*).

Išskirtos šios poveikio vertinimo tyrimų tikslinės grupės:

- bibliotekų vadovai;
- bibliotekų darbuotojai;
- bibliotekose vykdytų BP2 projektų dalyviai;
- suinteresuotųjų grupių atstovai;
- bibliotekų projektų partneriai.

Vertinant BP2 projekto poveikį, atlikti 7 kiekybiniai bei 2 kokybiniai tikslinių grupių tyrimai. Toliau apibendrinamojoje ataskaitoje pateikiami išsamūs kiekybinių ir kokybinių tyrimų metodologijos aprašai. Tyrimai ir jų aprašai pateikiami pagal jų vykdymo eiliškumą.

Faktinė bibliotekų apklausa (Rezultatų žemėlapis) I

Tyrimo tikslinė grupė: BP2 projektų bibliotekų vadovai. Šis vadovų sąrašas su kontaktine informacija pateiktas Perkančiosios organizacijos.

Metodologija: kiekybiniai tyrimai.

Apklauso metodas: apklausa internetu. Asmeniniai prašymai pateikti informaciją elektroniniu paštu išsiųsti visiems bibliotekų, kuriose vykdyti BP2 projektai, vadovams. Trumpai pristatyti apklausos tikslai, pateikta informacija apie apklausos vykdymo laiką, apklausos pildymo internetu instrukcijos.

Apklausti: 45 BP2 projektų bibliotekų vadovai arba jų pavaduotojai.

Tyrimo vykdymo laikas: 2016 m. sausio 18–vasario 5 d. Paskutiniai pasitikslinimai su bibliotekomis atlikti kovo 1 dieną.

Bibliotekų vadovų apklausa

Tyrimo tikslinė grupė: Lietuvos viešųjų bibliotekų vadovai. Bibliotekų vadovų sąrašas su kontaktine informacija pateiktas Perkančiosios organizacijos.

Metodologija: kiekybiniai tyrimai.

Apklauso metodas: apklausa internetu.

Tyrimo metodas: modifikuotas „Delfi“ metodas.

Apklausti: 53 bibliotekų vadovai iš 65 (gautų atsakymų dalis (*response rate*) – 82 %).

Tyrimo vykdymo laikas: 2016 m. gegužės 18–birželio 28 d.

Apklauso atlikėjas: BP2 projekto grupė. Duomenys SIC buvo pateikti SPSS duomenų laikmenoje.

Lietuvos gyventojų apklausa

Tyrimo tikslinė grupė: 18–74 metų Lietuvos gyventojai.

Metodologija: kiekybiniai tyrimai.

Apklauso metodas: tiesioginis interviu respondento namuose.

Apklausti: 1009 respondentai.

Tyrimo vykdymo laikas: 2016 m. birželio 4–14 d.

Bibliotekų partnerių apklausa

Tyrimo tikslinė grupė: su bibliotekomis įgyvendinant BP2 projektus bendradarbiavę partneriai. Partnerių kontaktai pateikti Perkančiosios organizacijos.

Metodologija: kiekybiniai tyrimai.

Apklauso metodas: apklausa internetu, partneriams siunčiant autorizuotas nuorodas į klausimynus.

Apklausti: 104 bibliotekų partneriai iš 148 (gautų atsakymų dalis – 71 %).

Tyrimo vykdymo laikas: 2016 m. birželio 8–30 d.

Bibliotekų darbuotojų apklausa

Tyrimo tikslinė grupė: dvi bibliotekų darbuotojų grupės:

- 1) BP2 projektų vykdytojai BP2 projektus įgyvendinančiose bibliotekose;
- 2) su BP2 projektu nedirbę, tačiau BP2 organizuotuose mokymuose dalyvavę bibliotekų darbuotojai. Abiejų tikslinių grupių kontaktinė informacija pateikta Perkančiosios organizacijos.

Metodologija: kiekybiniai tyrimai.

Apklauso metodas: apklausa internetu, bibliotekų darbuotojams siunčiant autorizuotas nuorodas į klausimynus.

Apklausti: 1 tikslinėje grupėje: 322 darbuotojai iš 611 (gautų atsakymų dalis – 53 %); 2 tikslinėje grupėje: 101 darbuotojas iš 317 (gautų atsakymų dalis – 32 %).

Tyrimo vykdymo laikas: 2016 m. rugpjūčio 16–rugsėjo 13 d.

Bibliotekose vykdytų BP2 projektų dalyvių apklausa

Tyrimo tikslinė grupė: bibliotekose vykdytų BP2 projektų dalyviai.

Metodologija: kiekybiniai tyrimai.

Apklauso metodas: apklausa internetu, projektų dalyviams siunčiant autorizuotas nuorodas į klausimynus.

Apklausti: 376 projektų dalyviai iš 2006 (gautų atsakymų dalis – 19 %).

Tyrimo vykdymo laikas: 2016 m. rugpjūčio 17–rugsėjo 13 d.

Bibliotekų darbuotojų ir suinteresuotųjų grupių atstovų kokybinis tyrimas¹

Tyrimo tikslinės grupės:

- 1) viešųjų bibliotekų vadovai;
- 2) BP2 projekte dirbantys bibliotekų darbuotojai;
- 3) išoriniai bibliotekų partneriai;
- 4) suinteresuotųjų grupių atstovai (iš Lietuvos savivaldybių viešųjų bibliotekų asociacijos, Lietuvos bibliotekų draugijos, Lietuvos savivaldybių asociacijos, Kultūros ministerijos, Švietimo ir mokslo ministerijos, Informacinės visuomenės plėtros komiteto). Atrenkant respondentus, naudotasi Perkančiosios organizacijos pateiktais bibliotekų darbuotojų, bibliotekų vadovų bei bibliotekų partnerių kontaktų sąrašais. Suinteresuotųjų grupių atstovų sąrašą ir telkiamus prioritetus taip pat pateikė Perkančioji organizacija.

Metodologija: kokybiniai tyrimai.

Tyrimo metodas: pusiau struktūruoti išsamūs interviu (toliau – ID) ir atrinktosios grupės diskusijos (toliau – FGD).

Iš viso tyrimo metu atlikta:

- 1 FGD su bibliotekų vadovais Vilniuje (dalyvavo 10 bibliotekų vadovų / pavaduotojų iš įvairių Lietuvos miestų);
- 4 FGD su projekte dirbančiais bibliotekų darbuotojais: 2 FGD – Klaipėdoje (miestų / apskričių ir rajonų savivaldybių viešųjų bibliotekų darbuotojai), 1 FGD – Kaune ir 1 FGD – Šiauliuose (iš viso FGD dalyvavo 40 bibliotekų darbuotojų);
- 18 ID su projekte dalyvavusiais bibliotekų partneriais (interviu atlikti tiesioginių susitikimų įvairiose Lietuvos vietose metu arba pokalbio telefonu metu (įrašant pokalbį));
- 7 pusiau struktūruoti išsamūs interviu su suinteresuotųjų grupių atstovais (atlikti susitikimų metu bei telefonu).

Tyrimo vykdymo laikas: 2016 m. rugpjūčio 22–rugsėjo 26 d.

¹ Toliau ataskaitoje trumpinama – Darbuotojų ir partnerių kokybinis tyrimas.

Bibliotekų projektų dalyvių kokybinis tyrimas²

Tyrimo tikslinė grupė: 16–85 metų BP2 metu bibliotekose vykdytų projektų dalyviai.

Metodologija: kokybiniai tyrimai.

Tyrimo metodas: ID ir FGD.

Respondentų atranka: atrenkant tyrimui projektų dalyvius, buvo remiamasi dviem kriterijais:

- a) teritoriniu bibliotekų pasiskirstymu (siekiant aprėpti kuo didesnę projektų „teritoriją“);
- b) projektų dalyvių amžiumi. Projektų dalyvių atrankos metu taip pat buvo siekiama išvengti „teritorinio dubliavimosi“ su numatytais / įvykdytais FGD. Atliekant projektų dalyvių atranką naudotasi Perkančiosios organizacijos pateiktais (viešųjų bibliotekų surinktais) projektų dalyvių kontaktų sąrašais.

Iš viso tyrimo metu atlikta:

- 4 FGD, kuriose dalyvavo 36 BP2 projektų dalyviai: 1 jaunimo (16–29 m.) FGD – Klaipėdoje ir 3 mišrios (jaunimas, vidutinio amžiaus asmenys, senjorai) FGD – Kaune, Panevėžyje, Prienuose). Šias grupes sudarė: 14 jaunuolių, 9 vidutinio amžiaus dalyviai, 13 vyresnio amžiaus dalyvių;
- 30 ID su BP2 projektų dalyviais iš miestų bei regionų (interviu atlikti tiesioginių susitikimų įvairiose Lietuvos vietose metu arba pokalbio telefonu metu (įrašant pokalbį));
- a) 16 ID atlikti su 16–29 metų jaunimu;
- b) 11 ID atlikta su vidutinio amžiaus dalyviais;
- c) 3 ID atlikti su vyresnio amžiaus dalyviais.

Tyrimo vykdymo laikas: 2016 m. rugpjūčio 8–rugsėjo 13 d.

Faktinė bibliotekų apklausa (Rezultatų žemėlapis) II

Tyrimo tikslinė grupė: BP2 bibliotekų projektų vadovai. Vadovų sąrašas su kontaktine informacija pateiktas Perkančiosios organizacijos.

Metodologija: kiekybiniai tyrimai.

Apklauso metodas: apklausa internetu. Asmeniniai kvietimai pateikti informaciją elektroniniu paštu išsiųsti visiems bibliotekų, kuriose vykdyti BP2 projektai, vadovams. Kvietimuose trumpai pristatyti apklausos tikslai, pateikta informacija apie apklausos vykdymo laiką, apklausos pildymo internetu instrukcijos.

Apklausti: 45 bibliotekų vadovai.

Tyrimo vykdymo laikas: 2016 m. spalio 4–lapkričio 2 d. Paskutiniai pasitikslinimai su bibliotekomis atlikti lapkričio 10 d.

² Toliau ataskaitoje trumpinama – Dalyvių kokybinis tyrimas.

2.4 Projekto poveikio vertinimo rodikliai

BP2 projekto poveikio vertinimą užtikrina šių poveikio rodiklių vertinimas:

1. Pakitęs bendrasis bibliotekų ir jų siūlomų paslaugų naudos suvokimas

- 1.1 Bendrasis bibliotekos ir jos darbuotojų įvaizdis skirtingose tikslinėse grupėse
- 1.2 Lankytojų / vartotojų bibliotekų paslaugų teikiamos naudos suvokimas
- 1.3 Bibliotekų ateities vizijos (numatomos bibliotekų vadovų)

2. Didėnis bibliotekų paslaugų prieinamumas ir naudojamų paslaugų spektras

- 2.1 Lankytojų srauto ir lankymosi dažnio pokyčiai
- 2.2 Lankytojų socialinė-demografinė charakteristika
- 2.3 Paslaugų, kuriomis naudojasi lankytojai, spektras

3. Bibliotekų paslaugos, orientuotos į tikslines grupes, grindžiamos bendruomenės poreikių vertinimu

- 3.1 Projektai ar paslaugos, grindžiamos bendruomenės poreikių ir problemų analize
- 3.2 Naujos bendruomenės poreikius atitinkančios paslaugos
- 3.3 Specifinėms tikslinėms grupėms skirtos paslaugos
- 3.4 Lankytojų naudojimas sukurtomis paslaugomis

4. Pagerinta prieiga prie bendruomenei aktualios informacijos

- 4.1 Projektų dalyviams svarbių gebėjimų, kompetencijų stiprinimas
- 4.2 Gaunamos informacijos nauda už bibliotekos ribų
- 4.3 Bibliotekų filialų, įtrauktų į bendruomenių projektus, skaičius

5. Sustiprinti projektų dalyvių naudojimosi informacinėmis ir ryšių technologijomis (IRT) įgūdžiai; išaugusi jų nauda už bibliotekos ribų

- 5.1 Projektų dalyvių IRT žinios ir įgūdžiai
- 5.2 Su IRT siejamų įgūdžių panauda už bibliotekos ribų

6. Sumažinta skaitmeninė ir socialinė atskirtis bendruomenėse

- 6.1 Socialiai atskirtų grupių patirtis skaitmeninės ir socialinės atskirties srityse
- 6.2 Priemonės, suteikiančios galimybę atokiau gyvenantiems žmonėms gauti bibliotekos paslaugas
- 6.3 Pagerėję bibliotekininkų įgūdžiai aptarnauti specialiųjų poreikių turinčius asmenis

7. Sustiprinti bibliotekų darbuotojų gebėjimai vertinti bibliotekų paslaugų poveikį bendruomenei

- 7.1 Poveikio vertinimas – nauja tęstinė veikla bibliotekose
- 7.2 Bibliotekų darbuotojų domėjimasis lankytojų nuomone
- 7.3 Bibliotekininkų įgūdžiai tirti vartotojų poreikius

8. Bibliotekų darbuotojų gebėjimai ir motyvacija naudotis IRT žiniomis

- 8.1 IRT srities mokymuose dalyvavusių bibliotekininkų skaičius
- 8.2 Bibliotekininkų naudojimosi IRT žinios ir įgūdžiai
- 8.3 Bibliotekininkų vartotojų konsultavimo, kaip naudotis IRT, įgūdžiai
- 8.4 Naujos su IRT susijusios bibliotekų paslaugos
- 8.5 Padidėjusi darbuotojų motyvacija naudotis IRT

9. Sustiprėjusi ir stabili nacionalinio lygmens parama bibliotekoms mokymų, poveikio vertinimo, atstovavimo ir projektų valdymo srityse

- 9.1 Darbuotojams skirtų mokymų spektras /sritys
- 9.2 Mokymuose dalyvavusių bibliotekininkų skaičius
- 9.3 Sistema, sudaranti sąlygas stiprinti atstovavimo, projektų valdymo, poveikio vertinimo veiklas bibliotekose
- 9.4 Darbuotojų, užsiimančių projektine veikla, kompetencijų praplėtimas ir (arba) naujų specialistų priėmimas

10. Išaugęs bibliotekų, bendruomenių, NVO, verslo, vietos valdžios ir kt. bendradarbiavimas ir partnerystė

- 10.1 Bibliotekų partnerių skaičius
- 10.2 Bibliotekų partnerių spektras
- 10.3 Vietos valdžios ir bibliotekų bendradarbiavimo nauda
- 10.4 Kitų suinteresuotųjų grupių bibliotekų naudos suvokimas
- 10.5 Partnerystę inicijuojanti šalis (bibliotekos ir išorinės organizacijos)

11. Padidėjęs papildomas finansavimas ir kita parama bibliotekoms

- 11.1 Papildomas bibliotekų finansavimas / parama
- 11.2 Papildomo bibliotekų finansavimo / paramos šaltiniai

3 Apibendrintas BP2 projekto poveikio vertinimas

Apibendrinant BP2 projekto poveikio vertinimą, darytina pagrindinė apibendrinamoji išvada – **NUMATYTAS PROJEKTO POVEIKIS IŠ ESMĖS PASIEKTAS:**

- po truputį kinta bibliotekos, kaip modernios organizacijos, atliekančios informacijos teikimo, ugdymo bei bendravimo centro bendruomenėje funkcijas, suvokimas. Tačiau tam būtina sąlyga – asmeninis sąlytis su biblioteka ir jos veiklos rūšimis;
- pritraukti į bibliotekas naujų bibliotekų lankytojų įmanoma inovatyviomis, jų poreikius atitinkančiomis paslaugomis. Tai sėkmingai patvirtinta BP2 projekto įgyvendinimo metu;
- naujos, novatoriškos bibliotekų paslaugos sėkmingai papildo tradicines. Lankytojai linkę naudotis tiek vienomis, tiek kitomis paslaugomis. Didėja ne tik naujų bibliotekų paslaugų pasiūla, bet ir lankymosi bibliotekoje dažnis bei lankytojų naudojamų paslaugų spektras – lankytojo paslaugų rinkinys;
- projektų dalyviai, dalyvaudami naujose bibliotekų veiklose, neabejotinai gauna daug naudos: stiprinami jų gyvenimo kokybę už bibliotekų ribų didinantys gebėjimai ir įgūdžiai;
- prieiga prie aktualios informacijos ir bibliotekos teikiamų paslaugų pagerinta perkėlus veiklas į bibliotekų filialus, taip pat sukūrus paslaugų, sudarančių sąlygas jomis naudotis nuotoliniu būdu;
- bibliotekų darbuotojai moka naudotis IRT priemonėmis ir konsultuoti kitus naudojimosi klausimais. Be informacinių ir ryšių technologijų nebeįsivaizduojamas kasdieninis darbas;
- sparčiai mažinama bibliotekų lankytojų skaitmeninė atskirtis. Bibliotekų indėlis šioje srityje – esminis;
- bibliotekų darbuotojams organizuojama daug mokymų tiek projektinių veiklų įgyvendinimo, tiek asmeninio tobulėjimo temomis. Šiuose mokymuose dalyvavo didžioji dalis darbuotojų;
- vyraujanti prisitaikymo prie projektinių veiklų vykdymo bibliotekose praktika – kompetencijų praplėtimas ir atitinkamų kompetencijų stiprinimas;
- bibliotekoms pavyko pritraukti ir naujų partnerių, ir papildomo finansavimo / paramos;
- bibliotekų paslaugų teikiama nauda neabejoja nė viena tikslinė grupė.

TAČIAU yra keletas išlygų – poveikio **SRIČIŲ**, kuriose poveikio **PASIEKIMĄ VIENAREIKŠMIŠKAI** įvertinti remiantis tyrimais yra sunku:

- viena iš labiausiai komplikuočių sričių – **poreikio ir poveikio vertinimo tyrimai**: darbuotojų kompetencijos savarankiškai vykdyti šias veiklas dar nėra pakankamos, o šių veiklų reikalingumą bibliotekose darbuotojai labiau linkę vertinti skeptiškai. Netinkamai įvertinus naujų veiklos rūšių poreikį bendruomenei, ne visomis naujomis paslaugomis lankytojai naudojasi taip aktyviai, kaip tikėtasi. BP2 projekto įgyvendinimo metu poreikio / poveikio vertinimo tyrimams buvo skirta daug dėmesio; mokymų metu šiems gebėjimams stiprinti buvo skirta daugiausia mokymo valandų, tačiau poveikio vertinimo veiklų bibliotekose tęstinumui įvertinti Projekto įgyvendinimo laikotarpis nėra pakankamas;

- **nacionaliniu mastu padidėjusią paramą vykdant projektines veiklas** jaučia dauguma Projekte dalyvavusių bibliotekų. Sistema, leidžianti nacionaliniu mastu užtikrinti paramą bibliotekoms atstovavimo, projektų valdymo, poveikio vertinimo srityse, tyrimais nefiksuojama, tačiau priemonės, kurių jau ėmėsi Nacionalinė biblioteka (žmogiškųjų išteklių šioms veikloms numatymas, siekio stiprinti šią sistemą įtraukimas į nuostatus), leidžia kelti prielaidą, kad laiko perspektyvoje parama bibliotekoms imantis projektinių veiklų nacionaliniu mastu bus užtikrinta;
- kitas probleminis poveikio aspektas – **socialinė atskirtis ir jos mažinimas**. Patenkančių į socialiai atskirtųjų grupę ir apklausoje dalyvavusių projektų dalyvių imtis išvadoms apie socialinės atskirties patirtis bibliotekoje yra nepakankama, tačiau pastebima, kad biblioteka reikšmingai prisideda prie socialiai atskirtų asmenų gebėjimų naudotis IRT stiprinimo. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad bibliotekose nėra vienodo „socialinės atskirties“ suvokimo ir (arba) jos apibrėžties taikymo kuriant naujas paslaugas;
- probleminis yra **specifinėms tikslinėms grupėms skirtų paslaugų kūrimas** ir jų skaičiaus augimas bibliotekose. Absoliuti dauguma naujų bibliotekų paslaugų, numatomų tikslinėms grupėms, skirstomos pagal amžiaus kriterijų. Tik 7 % darbuotojų nurodomų paslaugų yra skiriamos „kitoms“ lankytojų grupėms: šeimoms, turistams ir pan. Daroma prielaida, kad nėra aišku, kas turėtų būti laikoma „specifine“ tiksline grupe ir kodėl tokiai grupei turėtų būti kuriamos išskirtinės paslaugos;
- dėl per retos praktikos sunku objektyviai įvertinti darbuotojų **gebėjimus aptarnauti specialiųjų poreikių turinčius lankytojus**. Trečdalis darbuotojų teigia, kad šiuos gebėjimus sustiprino, tačiau šį įgūdį darbuotojai vertina kaip vieną silpniausių;
- dėl iš skirtingų tikslinių grupių gautos prieštaringos informacijos **apie partnerystę su bibliotekomis inicijuojančią šalį** vienareikšmiškai įvertinti šį poveikio kriterijų trūksta duomenų.

POVEIKIO SRITYS, kuriose **POKYČIŲ NEFIKSUOTA:**

- nepastebėta reikšmingų pokyčių, analizuojant projektų dalyvių socialinę-demografinę charakteristiką.

Projekto veiklomis pasiektas poveikis ir juos atskleidžiantys kriterijai pagal jų pasiekimo lygį³ apibendrinamojoje ataskaitoje yra nuspalvinti atitinkama spalva:

- šviesiai pilka** spalva žymi, kad Projekto veiklų įgyvendinimas numatyto poveikio ir (arba) kriterijaus srityje sukėlė **teigiamų pokyčių**;
- pilka spalva** žymi situaciją, kai reikšmingų **pokyčių nebuvo užfiksuota** ARBA nėra žinomas vertinimo atskaitos taškas („norma“);
- geltona spalva** žymi situaciją, kai vertinimas numatyto poveikio ir (arba) kriterijaus srityje yra **nevienareikšmiškas**;
- oranžinė spalva** žymi, kad Projekto veiklų įgyvendinimas numatyto poveikio ir (arba) kriterijaus srityje sukėlė **neigiamų pokyčių**.

1 lentelė. Projekto poveikio ir priežiūros rodiklių apibendrinimas

Poveikis	Kriterijai
1. Pakitęs bendrasis bibliotekų ir jų siūlomų paslaugų naudos suvokimas	1.1 Bendrasis bibliotekos ir jos darbuotojų įvaizdis skirtingose tyrimo grupėse
	1.2 Lankytojų / vartotojų bibliotekų paslaugų teikiamos naudos suvokimas
	1.3 Bibliotekų ateities vizijos (numatomos bibliotekų vadovų)
2. Didesnis bibliotekų paslaugų prieinamumas ir naudojamų paslaugų spektras	2.1 Lankytojų srauto ir lankymosi dažnio pokyčiai
	2.2 Lankytojų socialinė-demografinė charakteristika
	2.3 Paslaugų, kuriomis naudojasi lankytojai, spektras
3. Bibliotekų paslaugos, orientuotos į tikslines grupes, grindžiamos bendruomenės poreikių vertinimu	3.1 Projektai ar paslaugos, grindžiamos bendruomenės poreikių ir problemų analize
	3.2 Naujos bendruomenės poreikius atitinkančios paslaugos
	3.3 Specifinėms tikslinėms grupėms skirtos paslaugos
	3.4 Lankytojų naudojimas sukurtomis paslaugomis
4. Pagerinta prieiga prie bendruomenei aktualios informacijos	4.1 Projektų dalyviams svarbių gebėjimų, kompetencijų stiprinimas
	4.2 Gaunamos informacijos nauda už bibliotekos ribų
	4.3 Bibliotekų filialų, įtrauktų į bendruomenių projektus, skaičius
5. Sustiprinti projektų dalyvių naudojimosi informacinėmis ir ryšių technologijomis (IRT) įgūdžiai; išaugusi jų nauda už bibliotekos ribų	5.1 Projektų dalyvių IRT žinios ir įgūdžiai
	5.2 Su IRT siejamų įgūdžių panauda už bibliotekos ribų
6. Sumažinta skaitmeninė ir socialinė atskirtis bendruomenėse	6.1 Socialiai atskirtų grupių patirtis skaitmeninės ir socialinės atskirties srityse
	6.2 Priemonės, suteikiančios galimybę atokiau gyvenantiems žmonėms gauti bibliotekos paslaugas
	6.3 Pagerėję bibliotekininkų įgūdžiai aptarnauti specialiųjų poreikių turinčius asmenis
7. Sustiprinti bibliotekų darbuotojų gebėjimai vertinti bibliotekų paslaugų poveikį bendruomenei	7.1 Poveikio vertinimas – nauja tęstinė veikla bibliotekose
	7.2 Bibliotekų darbuotojų domėjimasis lankytojų nuomone
	7.3 Bibliotekininkų įgūdžiai tirti vartotojų poreikius

³ Pokyčiai įvertinami remiantis statistinio reikšmingumo metodu, o nesant galimybės – eksperimentinio Paslaugų teikėjo vertinimo metodu.

8. Bibliotekų darbuotojų gebėjimai ir motyvacija naudotis IRT žiniomis	8.1 IRT srities mokymuose dalyvavusių bibliotekininkų skaičius
	8.2 Bibliotekininkų naudojimosi IRT žinios ir įgūdžiai
	8.3 Bibliotekininkų vartotojų konsultavimo, kaip naudotis IRT, įgūdžiai
	8.4 Naujos su IRT susijusios bibliotekų paslaugos
	8.5 Padidėjusi darbuotojų motyvacija naudotis IRT
9. Sustiprėjusi ir stabili nacionalinio lygmens parama bibliotekoms mokymų, poveikio vertinimo, atstovavimo ir projektų valdymo srityse	9.1 Darbuotojams skirtų mokymų spektras / sritys
	9.2 Mokymuose dalyvavusių bibliotekininkų skaičius
	9.3 Sistema, sudaranti sąlygas stiprinti atstovavimo, projektų valdymo, poveikio vertinimo veiklas bibliotekose
	9.4 Darbuotojų, užsiimančių projektine veikla, kompetencijų praplėtimas ir (arba) naujų specialistų priėmimas
10. Išlaugęs bibliotekų, bendruomenių, NVO, verslo, vietos valdžios ir kt. bendradarbiavimas ir partnerystė	10.1 Bibliotekų partnerių skaičius
	10.2 Bibliotekų partnerių spektras
	10.3 Vietos valdžios ir bibliotekų bendradarbiavimo nauda
	10.4 Kitų suinteresuotųjų grupių bibliotekų naudos suvokimas
	10.5 Partnerystę inicijuojanti šalis (bibliotekos ir išorinės organizacijos)
11. Padidėjęs papildomas finansavimas ir kita parama bibliotekoms	11.1 Papildomas bibliotekų finansavimas / parama
	11.2 Papildomo bibliotekų finansavimo / paramos šaltiniai

4 Projekto uždavinių ir priežiūros rodiklių įgyvendinimo vertinimas

4.1

1. Bibliotekų ir jų siūlomų paslaugų naudos suvokimas

1.1 Bibliotekos ir jos darbuotojų įvaizdis

Siekiami poveikio kriterijaus reikšmė: pakitęs bibliotekų ir jos darbuotojų įvaizdis skirtingose tikslinėse grupėse.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: bibliotekų ir jos darbuotojų įvaizdis tikslinėse grupėse skiriasi. Bibliotekos „tradicinis“ suvokimas plačiojoje visuomenėje nepakito: tiesioginio poveikio auditorijose (projektų dalyviai, darbuotojai, partneriai) biblioteka suvokiama kaip moderni šiuolaikiška institucija.

Bibliotekų teikiamos naudos suvokimas (tradicinė vs. moderni institucija) tikslinėse auditorijose skiriasi:

VISUOMENĖ. Kas antras Lietuvos gyventojas (47 %) biblioteką suvokia tradiciškai – kaip vietą, kurioje galima pasiskolinti knygų ar paskaityti spaudą. Tik 17 % gyventojų biblioteką suvokia plačiąja prasme – kaip daugiavfunkčę modernią informacijos, bendruomenės susibūrimų ir neformaliojo ugdymo erdvę. Toks bibliotekos suvokimas plačiojoje visuomenėje per pastaruosius metus nekito.

PROJEKTŲ DALYVIAI. Vyraujančio požiūrio į biblioteką – tik kaip į tradicinę arba kaip į modernią įstaigą – tarp dalyvių nėra. Kaip jie suvokia biblioteką, labiausiai priklauso nuo: a) kiek jie yra įsitraukę į bibliotekose vykstančias veiklas; b) jų gyvenamosios vietos. Mažiausiai į įvairiapusę bibliotekos veiklą įsitraukę asmenys, taip pat didmiesčių gyventojai biblioteką linkę suvokti tradiciškai, pirmiausia siejant ją su knygų skolinimu (šių projektų dalyvių bibliotekos suvokimas yra toks pats kaip plačiosios visuomenės); ir priešingai, labiausiai į veiklas įsitraukę ir mažesniuose miestuose ar kaimuose gyvenantys asmenys biblioteką labiau linkę suvokti kaip modernią organizaciją, teikiančią informavimo, bendruomenės susibūrimo bei neformaliojo ugdymo centro funkcijas (šių dalyvių bibliotekos suvokimas panašus į bibliotekų partnerių požiūrį).

BIBLIOTEKŲ PARTNERIAI. Tik 13 % bibliotekų partnerių biblioteką suvokia tradiciškai, t. y. kaip knygų skolinimo vietą; daugiau nei pusė (55 %) – kaip daugiavfunkčę modernią instituciją, dar trečdalis – kaip universalų informacijos centrą.

BIBLIOTEKŲ DARBUOTOJAI. Darbuotojų požiūris į biblioteką, palyginti su kitomis tikslinėmis grupėmis, yra „moderniausias“: dauguma (65 %) darbuotojų biblioteką suvokia kaip informacijos, bendruomenės ir ugdymo erdvę, dar trečdalis (31 %) – kaip universalų informacijos centrą. Tik 4 % darbuotojų mano, kad biblioteka – vieta, kurioje galima pasiskolinti knygų, paskaityti spaudą.

Bibliotekų darbuotojai minėtų tikslinių grupių yra vertinami pozityviai: didžioji dauguma partnerių (97 %), projektų dalyvių (93 %) ir pačių darbuotojų (93 %) sutinka, kad bibliotekose dirba geros nuotaikos ir mandagūs žmonės. Kritiškiausiai bibliotekų darbuotojus vertinanti tikslinė grupė –

jaunesnio amžiaus (15–29 m.) bibliotekų projektų dalyviai (79 %), palankiausiai – projektuose dalyvaujantys senjorai (100 %). Projektų dalyvių grupėje bibliotekų darbuotojams skiriamas ypatingas vaidmuo: didelė dalis jų biblioteką tapatina su jos darbuotojais. Projektų dalyviams jie yra „bibliotekos veidas“, galintis nulemti lankytojo norą / nenorą lankytis bibliotekoje ir naudotis jos siūlomomis paslaugomis. Bibliotekininko kompetencijos ir veiklos turinys siejamas su bibliotekos, kaip tradicinės ar modernios institucijos, suvokimu: tradicinėse bibliotekose dirba kruopštūs, kuklūs, pareigingi, „nematomi“ ir iš dalies neįvertinti bibliotekininkai, moderniose – smalsūs, aktyvūs, iniciatyvūs, komunikabilūs, kūrybiški bibliotekininkai.

Suvokiant biblioteką projektų dalyvių ar partnerių auditorijose labai gajus stereotipinis „tradicinės“ bibliotekos matymas, kuris pasikeičia apsilankius bibliotekose, pasinaudojus naujomis bibliotekų paslaugomis. Bibliotekų suvokimo pokytis paprastai lydimas nuostabos pozityviaja šio reiškinio prasme.

Bibliotekų virsmas modernia šiuolaikine institucija matomas labiau retrospektyvioje perspektyvoje ir siejamas su jų kompiuterizavimu, galimybe bibliotekose nemokamai naudotis internetu. Bibliotekose vykstančių pokyčių matymas ir jų vertinimas priklauso nuo to, kiek konkretus asmuo (partneris, projektų dalyvis, lankytojas) lankosi bibliotekose (ar išvis lankosi), kiek yra įsitraukęs į bibliotekos gyvenimą. Lėčiausiai bibliotekų teikiamos naudos suvokimas keičiasi plačiojoje visuomenėje: tradiciškai ir moderniai jas suvokiančių gyventojų dalys per pastaruosius metus nepakito. Kitos tikslinės auditorijos grupės – projektų dalyviai, bibliotekų partneriai, darbuotojai – mano, kad per pastaruosius metus tiek bibliotekos, tiek jų darbuotojai keitėsi teigiama linkme. Tiesa, partneriai ir darbuotojai mano, kad bibliotekos keičiasi kiek sparčiau nei patys jų darbuotojai. Šių tikslinių grupių atstovai tarp didžiausių pokyčių nurodo renginių, mokymų gausą ir apsirūpinimą IRT technika.

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinimas grindžiamas šiais argumentais:

- nors bibliotekos paslaugų naudos suvokimas skirtingose auditorijose skiriasi, akivaizdu tai, kad tikslinės grupės, turinčios tiesioginį sąlytį su biblioteka, biblioteką suvokia kaip modernią daugiafunkcę organizaciją;
- su biblioteka tiesioginį sąlytį turinčios tikslinės grupės (projektų dalyviai, bibliotekų partneriai ir darbuotojai) patvirtina, kad per pastaruosius metus teigiama linkme keitėsi tiek pačios bibliotekos, tiek jų darbuotojai;
- bibliotekos suvokimas nesikeičia tik plačiojoje visuomenėje, kurios sąlytis su biblioteka yra ribotas, biblioteką ji yra linkusi vertinti stereotipiškai. Akivaizdu ir tai, kad informacijos apie besikeičiančią biblioteką ir išplėstas jos funkcijas sklaida plačiojoje visuomenėje yra nepakankama. Tačiau tai nėra vertinamo BP2 projekto veiklų siekinys.

1.2 Bibliotekų paslaugų teikiamos naudos suvokimas

Siekiami poveikio kriterijaus reikšmė: pakitęs bibliotekų paslaugų teikiamos naudos suvokimas.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: bibliotekų paslaugų nauda pripažįstama visose tikslinėse grupėse.

Pagrindiniai BP2 projekto naudos gavėjai, bibliotekų partnerių ir darbuotojų vertinimu, yra pačios bibliotekos ir projektų dalyviai. Bibliotekoms ir jų projektuose dalyvaujantiems lankytojams BP2

vykdymo metu sukurtos paslaugos yra labai naudingos. Didelę šių paslaugų naudą patyrė ir bendruomenės⁴. Vertindami BP2 projekto metu sukurtas paslaugas, dauguma bibliotekų partnerių ir darbuotojų mano, kad dėl šių paslaugų vietos bendruomenės gali naudotis inovatyviomis paslaugomis⁵. Kiek prasčiau vertinamas bendruomenės problemų sprendimas naujai sukurtais paslaugomis⁶.

Nėra nė vienos paslaugos, mokymų ar renginių, kurie projektų dalyvių būtų vertinami kaip nenaudingi⁷. Labai gerai projektų dalyvių vertinama naujų paslaugų nauda bendruomenei, galimybė įgyti žinių, įgūdžių, pagerėjusi laisvalaikio kokybė, padidėjęs pažinčių ratas⁸.

Vardijant naudingiausias lankytojams teikiamas bibliotekų paslaugas, projektų dalyvių ir bibliotekų darbuotojų nuomonės sutampa tik vertinant galimybę bibliotekoje pasiskolinti knygų⁹. Antra naudingiausia paslauga darbuotojai laiko nemokamą interneto prieigą (67 %), projektų dalyviai – renginius, parodas (43 %), įvairius užsiėmimus ir mokymus (36 %).

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinimas grindžiamas šiais argumentais:

- visos tikslinės grupės gerai vertina tiek tradicinių bibliotekos teikiamų paslaugų, tiek BP2 projekto metu sukurtų paslaugų naudą;
- projektų dalyvių ir bibliotekų darbuotojų naudingiausiomis įvardijamos paslaugos nesutampa, tačiau tai nesumažina nė vienos paslaugos naudos lankytojams.

1.3 Bibliotekų ateities vizijos (bibliotekų vadovai)

Siekiami poveikio kriterijaus reikšmė: teigiami pokyčiai bibliotekų vadovų ateities vizijose.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: bibliotekų vadovų ateities vizijos nekito, nes yra maksimaliai pozityvios, modernios.

Vadovai iš esmės sutinka, kad biblioteka turi būti atvira pokyčiams ir tapti ne tik informacijos ar spausdintinės literatūros skaitymo / skolinimo vieta, bet ir bendruomenės susibūrimų, neformaliojo ugdymo erdve, kurioje daug dėmesio būtų skiriama ir naujosioms e. paslaugoms.

4 Darbuotojų BP2 naudos tikslinėms grupėms vertinimo vidurkiai: bibliotekai – 9,3, projektų dalyviams – 9,1. Vertinama skalėje nuo 1 iki 10, kurioje 1 reiškia „visiškai nesutinku su teiginiu“, 10 – „visiškai sutinku su teiginiu“. Partnerių BP2 naudos tikslinėms grupėms vertinimo vidurkiai: bibliotekai – 9,4, projektų dalyviams – 9,2. Darbuotojų BP2 naudos bendruomenėms vertinimo vidurkis – 8,9.

5 Abiejų tikslinių grupių vertinimo vidurkis – 9,1. Vertinama skalėje nuo 1 iki 10, kurioje 1 reiškia „visiškai nesutinku su teiginiu“, 10 – „visiškai sutinku su teiginiu“.

6 Darbuotojų vertinimo vidurkis – 8,0, partnerių – 8,3. Vertinama skalėje nuo 1 iki 10, kurioje 1 reiškia „visiškai nesutinku su teiginiu“, 10 – „visiškai sutinku su teiginiu“.

7 Visų naujų paslaugų, mokymų/ užsiėmimų naudos vertinimo vidurkiai projektų dalyvių tikslinėje auditorijoje svyruoja 8,3–9,2 balo amplitudėje. Vertinama skalėje nuo 1 iki 10, kurioje 1 reiškia „visiškai nesutinku su tuo, kad paslauga naudinga“, 10 – „visiškai sutinku su tuo, kad paslauga naudinga“.

8 Projektų dalyvių naudos bendruomenei vertinimo vidurkis – 9,5; galimybės įgyti naujų žinių ir įgūdžių vertinimo vidurkis – 9,5; pagerėjusios laisvalaikio kokybės ir padidėjusio pažinčių rato vertinimo vidurkis – 9,2. Vertinama skalėje nuo 1 iki 10, kurioje 1 reiškia „visiškai nesutinku, kad tai naudinga“, 10 – „visiškai sutinku, kad tai naudinga“.

9 Knygų skolinimą naudingiausia paslauga laiko 66 % projektų dalyvių ir 84 % bibliotekų darbuotojų.

Palankiausiai bibliotekų vadovai vertina tuos pokyčius, prie kurių patys arba kartu su kolegomis gali prisidėti; tarp jų nurodoma:

- intensyvesnis bendradarbiavimas su „išore“: tiek vietos lygmeniu (su bendruomenėmis ir jų lyderiais, vietos valdžia ir švietimo įstaigomis), tiek nacionaliniu lygmeniu (su įvairiomis nevyriausybinėmis ar verslo organizacijomis);
- intensyvesnis bibliotekų tarpusavio bendradarbiavimas;
- viešųjų bibliotekų darbo kokybės pokyčiai: gebėjimas įvairiapusę veiklą ir paslaugas plėtoti prisitaikant prie bendruomenės poreikių, pasirengimas nuolat vertinti vystomų paslaugų poveikį;
- skaitymo, kaip vertybės, skatinimas, tuo pat metu diegiant ir virtualias paslaugas;
- gyventojų informavimas apie bibliotekos veiklas ir paslaugas;
- darbuotojų motyvavimas kasdieniame darbe taikyti mokymuose įgytas žinias.

Palyginti mažiau vadovai yra pasiruošę virtualių, e. paslaugų įsigalėjimui.

Palyginti mažiau lūkesčių siejama su pokyčiais, kurie tiesiogiai nuo bibliotekininkų darbo nepriklauso; tarp tokių priskirtinas:

- pasikeitęs nacionalinio lygmens politikų požiūris į bibliotekas;
- bibliotekininkų atlyginimo didėjimas ir galimybė juo motyvuoti darbuotojus;
- specifinių paslaugų vietos bendruomenės grupėms (pvz., imigrantams) teikimas (tokios paslaugos neatrodo aktualios).

Libiausiai vadovai suinteresuoti bibliotekos įvaidžio visuomenėje pokyčiu: bibliotekos, kaip svarbios viešosios paslaugos, supratimo įtvirtinimu vietos bendruomenėse; bibliotekos, kaip vietos bendruomenės bendrabūvio židinio, suvokimo įtvirtinimu tarp nacionalinio lygmens politikų.

Lyginant bibliotekų ateities vizijas, pateiktas analogiškų 2015 ir 2016 metų tyrimų metu, pastebimi tik keli svarbūs pokyčiai:

- kiek daugiau vadovų yra nusiteikę nuolat rinkti duomenis apie bibliotekos vykdomų veiklų poveikį vietos gyventojams;
- sutvirtėjo vadovų įsitikinimas, kad viešosios bibliotekos gaus daugiau finansinės paramos iš alternatyvių finansavimo šaltinių.

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinimas grindžiamas šiais argumentais:

- išskyrus „tikėjimą“ e. paslaugų apimtimi, visus su bibliotekų veiklos modernizavimu, darbuotojų padėties gerinimu bei bibliotekų teikiamos naudos suvokimu visuomenėje susijusius aspektus dauguma vadovų vertina labai palankiai;
- teigiamu BP2 projekto poveikiu laikytina sustiprėjusi bibliotekų vadovų nuomonė poveikio vertinimo tyrimų klausimais; sustiprėjęs vadovų suvokimas, kad finansinės paramos bibliotekos gali tikėtis sulaukti ir iš alternatyvių finansavimo šaltinių.

4.2

2. Bibliotekų paslaugų prieinamumas ir naudojamų paslaugų spektras

2.1 Lankytojų srauto ir lankymosi dažnio pokyčiai

Siekiami poveikio kriterijaus reikšmė: išaugęs lankytojų srautas ir lankymosi dažnis.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: lankytojų srautas ir jų lankymosi dažnis išaugo.

Projektų dalyvių lankymosi bibliotekose dažnis yra įvairus: 17 % dalyvių bibliotekoje lankosi bent kartą per savaitę ar dažniau; 18 % dalyvių į biblioteką ateina 2–3 kartus per mėnesį; 26 % dalyvių bibliotekoje apsilanko kartą per mėnesį, panaši dalis (23 %) – rečiau nei kartą per mėnesį.

Beveik visų bibliotekų atstovų subjektyviu vertinimu (dar neturint oficialios statistikos), BP2 projekto vykdymo metu žmonės į bibliotekas užsukdavo dažniau. Labiausiai BP2 projekto įgyvendinimo metu sukurtos paslaugos traukė įvairaus amžiaus jaunimą – net 37 bibliotekose jaunimas lankėsi dažniau (ypač mokyklinio amžiaus vaikai). Labai gerai vertintina ir tai, kad 21 bibliotekai pavyko suaktyvinti vidutinio amžiaus žmonių lankymąsi. Senjorai bibliotekose lankosi aktyviausiai, nepaisant to, 12 bibliotekų pavyko pritraukti dar daugiau senjorų naudotis bibliotekų paslaugomis. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad net kas trečiai bibliotekai pavyko padidinti socialinės atskirties grupei priskirtinų lankytojų lankymosi bibliotekoje dažnį¹⁰.

Lankymosi bibliotekose dažnis, srautas ir jo pokyčiai priklauso nuo kelių veiksnių:

- vietovės, kurioje veikia konkreti biblioteka, dydžio. Rajonų savivaldybių viešosiose bibliotekose, o ypač jų filialuose, lankytojų srautas yra mažesnis. Šių bibliotekų darbuotojai neužfiksavo žymesnio lankytojų srauto pokyčio;
- sezoniškumo – žmonės į bibliotekas lengviau pritraukti atvėsus orams;
- dažnas lankymasis viešosiose bibliotekose (apsilankant kartą ar kelis kartus per savaitę) labiau būdingas kaimo, retesnis (kartą per mėnesį ar rečiau) – didmiesčių gyventojams;
- bibliotekose dažniau lankosi tie, kuriems ši įstaiga arčiau namų.

Itin svarbu, kad BP2 projekto įgyvendinimo metu į bibliotekas pirmą kartą atėjo 20 % projektų dalyvių. „Naujieji“ bibliotekų lankytojai (projektų dalyviai) savo charakteristikomis nesiskiria nuo „senųjų“ bibliotekų lankytojų (projektų dalyvių). Vienas pagrindinių naujų lankytojų į bibliotekas pritraukusių veiksnių – čia organizuoti mokymai (užsienio kalbų, virtualūs mokymai).

¹⁰ Po 2-osios apklausos gauti šie Rezultatų žemėlapyje atspindimi duomenys: 9 bibliotekose dažniau lankėsi ikimokyklinio amžiaus vaikai; 32 bibliotekose – mokyklinio amžiaus vaikai; 25 bibliotekose – 19–29 metų jaunuoliai; 12 bibliotekų aktyviau ėmė lankytis 30–45 metų; 16 bibliotekų – 46–62 metų lankytojai; 12 bibliotekų – vyresni nei 63 metų lankytojai; 16 bibliotekų – socialinės atskirties grupei priskirtini lankytojai; 8 bibliotekose – šeimos.

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinimas grindžiamas šiais argumentais:

- » beveik visose bibliotekose BP2 projekto įgyvendinimo metu lankytojų lankymosi bibliotekoje dažnis padidėjo;
- » 20 % projekto BP2 metu vykdytų projektų dalyvių – nauji bibliotekų lankytojai, kuriuos į bibliotekas iš esmės traukė naujos bibliotekų paslaugos.

2.2 Lankytojų socialinė-demografinė charakteristika

Siekama poveikio kriterijaus reikšmė: didesnė įvairiomis socialinėmis-demografinėmis ypatybėmis pasižyminčių bibliotekų lankytojų įvairovė.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: reikšmingų pokyčių, analizuojant lankytojų socialinę-demografinę charakteristiką, nepastebėta.

Tiesioginė su bibliotekų lankytojų socialinėmis-demografinėmis ypatybėmis susijusi informacija BP2 projekto poveikio vertinimo tyrimų metu nebuvo renkama. Netiesioginių pastebėjimų galima daryti tik analizuojant projektų dalyvių socialinę-demografinę charakteristiką.

Bibliotekų projektuose labiau linkusios dalyvauti moterys (83 %), lietuvių tautybės gyventojai (97 %), turintieji aukštąjį išsimokslinimą (65 %), samdomi darbuotojai (48 %), gyventojai, savo finansinę padėtį vertinantys kaip vidutinišką (47 %). Ryškiausiai bibliotekų lankytojų profilį apibūdinanti ypatybė – jų amžius. Pagrindiniai bibliotekų lankytojai – mokyklinio amžiaus vaikai ir senjorai.

Dėl didelio užimtumo darbo rinkoje, aktyvaus šeiminių gyvenimo sunkiausia į bibliotekas pritraukti vidutinio amžiaus lankytojų. O atėję į biblioteką, jie dažniausiai skolinasi knygas ir bibliotekose lankosi gana retai (kartą per mėnesį arba dažniau). Jaunimo (20–29 metų) pritraukimas į bibliotekas, darbuotojų teigimu, taip pat neretai tampa iššūkiu, o pritraukus dar sunkiau juos išlaikyti. Nors jaunimo įsitraukimas į įvairiapusę bibliotekų veiklą yra gana menkas, bibliotekų darbuotojai pastebi išaugusį jaunimo susidomėjimą biblioteka, kaip bendravimo ir pramogų vieta.

Poveikio kriterijaus **POKYČIŲ NEFIKSUOJAMA**. Įvertinimas grindžiamas šiais argumentais:

- » viena vertus, poveikio vertinimo tyrimai, kurių metu tirta tik konkrečių bibliotekų lankytojų – projektų dalyvių grupė, patikimos ir (arba) išsamios informacijos apie lankytojų socialinę-demografinę charakteristiką nesuteikia;
- » kita vertus, atliekant kokybinius tyrimus su bibliotekų darbuotojais ir kiekybinį projektų dalyvių tyrimą, gautoje informacijoje reikšmingų su socialine-demografinė charakteristika susijusių pokyčių nefiksuoja.

2.3 Paslaugų, kuriomis naudojasi lankytojai, spektras

Siekiami poveikio kriterijaus reikšmė: didesnė lankytojų naudojamų paslaugų įvairovė.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: lankytojai naudojami įvairesnėmis paslaugomis.

Informacijos apie bibliotekų paslaugas, kuriomis naudojasi dauguma bibliotekų lankytojų, poveikio vertinimo tyrimuose nėra. Prielaidų apie naudojamų paslaugų pokyčius galima daryti tik iš to, kuriomis paslaugomis naudojasi projektų dalyviai, taip pat iš interviu su bibliotekų darbuotojais, vadovais.

Projektų dalyviai per pastaruosius 12 mėnesių labiausiai naudojami trijų rūšių paslaugomis: skolinosi knygų (63 %), dalyvavo renginiuose (63 %), kursuose arba mokymuose (63 %). Kas trečias projektų dalyvis naudojami ir bibliotekoje įdiegtomis IRT: 34 % dalyvių naudojami kompiuteriu, 31 % dalyvių naudojami internetu, 30 % dalyvių naudojami kopijavimo, spausdinimo technika, faksu. Beveik visomis šiomis paslaugomis projektų dalyviai naudojami dažniau nei prieš metus. Maža to, 40 % projektų dalyvių per pastaruosius 12 mėnesių pirmą kartą dalyvavo mokymuose, 16 % asmenų pirmą kartą dalyvavo renginiuose, 17 % dalyvių pirmą kartą bibliotekoje pasinaudojo IRT technika. Tik 32 % projektų dalyvių nurodė, kad per pastaruosius metus nebuvo tokios paslaugos, kuria jie šiais metais būtų pasinaudoję pirmą kartą.

Naujomis bibliotekų paslaugomis pasinaudojo nemaža dalis projektų dalyvių: 43 % dalyvavo bent vienuose IRT srities mokymuose; 54 % dalyvavo bent vienuose kūrybiškumo ugdymo, asmenybės tobulėjimo ar „praktiniuose“ integravimosi į darbo rinką, verslumo mokymuose; 26 % projektų dalyvių dalyvavo virtualiuose mokymuose; 23 % stebėjo renginių transliacijas; 4 % lankėsi kilnojamojoje informacinių technologijų laboratorijoje, 3 % dalyvių – mobilijoje bibliotekoje.

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinimas grindžiamas šiais argumentais:

- poveikio vertinimo tyrimai, kurių metu buvo tirta tik konkreti bibliotekų lankytojų – projektų dalyvių – grupė, patikimos ir (arba) išsamios informacijos apie paslaugas, kuriomis naudojasi visi bibliotekų lankytojai, nesuteikia;
- kalbant apie atskirą bibliotekų lankytojų grupę – BP2 projektų dalyvius, akivaizdu yra tai, kad didžiosios dalies dalyvių bibliotekos paslaugų, kuriomis jie naudojami, spektras per pastaruosius metus išsiplėtė, jie pasinaudojo nors viena paslauga, kuria anksčiau nebuvo naudojęsi; o naudojimas daugeliu „įprastų“ paslaugų tapo dar dažnesnis. Dauguma projektų dalyvių lankėsi nors vienuose mokymuose / kursuose; naudojami naujomis bibliotekų paslaugomis (virtualiomis, mobiliomis ir pan.).

4.3

3. Į tikslines grupes orientuotos, poreikių vertinimu grįstos paslaugos

3.1 Projektai ar paslaugos, grindžiamos bendruomenės poreikių ir problemų analize

Siekama poveikio kriterijaus reikšmė: bibliotekų paslaugos, grindžiamos bendruomenės poreikių ir problemų analize.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: pokalbiai su bibliotekų lankytojais yra nepakankamas tyrimo būdas bendruomenės poreikių ir problemų analizei atlikti.

Naujų paslaugų turinį dažniausiai nulemia konkurso, kuriame dalyvaujama, sąlygos¹¹. Antras naujų paslaugų idėjų šaltinis – poreikio ar poveikio vertinimo tyrimai¹². Dauguma (70 %) bibliotekų darbuotojų nurodo, kad per pastaruosius metus, kuriant naujas paslaugas ar projektus jų bibliotekoje (neskaičiuojant BP2 tyrimų), lankytojų poreikiai buvo tiriami. Didžioji dalis (54 %) šių tyrimų – pokalbiai su lankytojais. 24 % darbuotojų nurodo vykdę apklausas naudodamiesi „popieriniais klausimynais“, 13 % darbuotojų teigia vykdę apklausas internetu, 5 % darbuotojų teigia, kad jų bibliotekoje buvo rengiamos atrinktosios grupės diskusijos. Kas antras (49 %) darbuotojas nurodo nors kartą asmeniškai prisidėjęs prie lankytojų poreikių tyrimo.

Dauguma (80 %) bibliotekų darbuotojų¹³ mano, kad naujų paslaugų jų bibliotekoje atsiradimas yra pagrįstas bendruomenės poreikių ir problemų analize. Tik kas penktas bibliotekų darbuotojas abejoja, ar naujoms bibliotekos paslaugoms pagrįsti atlikta lankytojų poreikių ir problemų analizė yra pakankama.

Poveikio kriterijaus pasiekimą **VIENAREIKŠMIŠKAI ĮVERTINTI SUDĖTINGA**. Tokia išvada grindžiama šiais argumentais:

- darbuotojai yra įsitikinę, kad naujų paslaugų jų bibliotekoje atsiradimas yra pagrįstas bendruomenės poreikių ir problemų analize. Tokia analizė, pasak darbuotojų, atlikta daugumoje bibliotekų, o kas antras darbuotojas teigia pats prie to asmeniškai prisidėjęs;
- įvertinus tai, kad didelėje dalyje bibliotekų bendruomenės poreikių ir problemų analizė atliekama taikant pokalbių su lankytojais metodą, esama reikšmingų prielaidų abejoti tokių tyrimų ir analizės patikimumu, išsamumu bei reprezentatyvumu;
- antra vertus, atsižvelgiant į tai, kad dalyje bibliotekų buvo atliekamos „popierinės“ apklaustos, apklaustos internetu ar vyko atrinktosios grupės diskusijos, šio poveikio rodiklio vienareikšmiškai vertinti kaip nepasiekto negalima.

11 61 % bibliotekų darbuotojų teigia, kad naujo projekto ar paslaugos idėja kilo iš konkurso sąlygų.

12 45 % bibliotekų darbuotojų teigia, kad naujo projekto ar paslaugos idėja kilo iš poreikio / poveikio vertinimo tyrimų.

13 Ši dalis darbuotojų savo pritarimą teiginiui „Naujos bibliotekos paslaugos grindžiamos bendruomenės poreikių ir problemų analize“ įvertino 7–10 balų. Vertinant naudota 10 balų skalė, kurioje 1 reiškė „visiškai nesutinku su teiginiu“, o 10 – „visiškai sutinku su teiginiu“.

3.2 Naujos bendruomenės poreikius atitinkančios paslaugos

Siekama poveikio kriterijaus reikšmė: naujos bibliotekų paslaugos atitinka bendruomenės poreikius.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: naujos bibliotekų paslaugos bendruomenės poreikius atitinka.

BP2 projekto įgyvendinimo metu 39 bibliotekose buvo sukurta arba patobulinta 91 paslauga:

- neformaliojo ugdymo įvairaus amžiaus lankytojų grupėms organizavimas (būreliai, virtualaus mokymosi paslaugos, interaktyvus kalbų mokymasis);
- psichologinę pagalbą suteikiančios paslaugos (pvz., psichologo paslaugos, tiksliniai žaidimai sutrikusios raidos vaikų bendriesiems gebėjimams ir socialiniams jėgūdziams ugdyti ir pan.);
- mobiliosios laboratorijos / IT centrai (naudojimasis mobilią IRT įranga: 3D spausdintuvais, planšetiniai kompiuteriais, garso / vaizdo įranga ir pan.);
- galimybė naudotis įrengtomis arba atnaujintomis erdvėmis (užsiimti foto- / vaizdo / garso įrašų medžiagos kūrimu ir pan.) ir turimomis IT programomis (pvz., 3D projektavimas ir spausdinimas);
- renginių transliacijos į nuošalesnes bibliotekas;
- suburti savanoriai, organizuojantys renginius jaunimui.

42 projekte BP2 dalyvaujančiose bibliotekose buvo sukurta 215 produktų / priemonių:

- 69 metodinės medžiagos;
- 68 bibliotekų erdvės;
- 46 audiovizualinės medžiagos;
- 9 kompiuterinės programos ar mobilios programėlės;
- 7 interneto svetainės;
- 6 kompiuteriniai / vaizdo žaidimai;
- 20 kitokių paslaugų (kilnojamosios laboratorijos ir pan.).

10 projekte BP2 dalyvaujančių bibliotekų buvo patobulinta 20 produktų / priemonių:

- 9 bibliotekų erdvės;
- 5 interneto svetainės;
- 4 metodinės medžiagos;
- 2 kitokio pobūdžio produktai / priemonės.

Geriausiai projektų dalyvių pastebimos naujos bibliotekų paslaugos yra dvi:

1) įvairūs mokymai, seminarai, kursai ir pan.;

2) nauja IRT technika bibliotekose, belaidis interneto ryšys (Wi-Fi). Visus bibliotekose organizuotus mokymus, renginių transliacijas, mobiliąją IT laboratoriją ar biblioteką šiomis paslaugomis

naudojęsi bibliotekų lankytojai vertina kaip labai naudingas¹⁴. Paslaugų naudos asmeniškai kiekvienam dalyviui įvertinimas traktuojamas kaip projekcinis „poreikių atitikties“ vertinimas.

Didžiuma (92 %) projektų dalyvių¹⁵ sutinka su tuo, kad naujos bibliotekų paslaugos naudingos ir reikalingos jų bendruomenėje. Dauguma (91 %) projektų dalyvių¹⁶ sutinka ir su tuo, kad naujos paslaugos leidžia jiems įgyti naujų žinių ar įgūdžių, 85 % – pajvairinti laisvalaikį, išplėsti pažinčių ratą¹⁷.

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinimas grindžiamas šiais argumentais:

- » naujomis bibliotekų paslaugomis pasinaudoję projektų dalyviai patvirtina, kad šios paslaugos jų poreikius atitinka;
- » naujų paslaugų atitiktį poreikiams patvirtina ir aukšti naujų paslaugų naudos vertinimai.

3.3 Specifinėms tikslinėms grupėms skirtos paslaugos

Siekiami poveikio kriterijaus reikšmė: dalis naujų bibliotekų paslaugų skirta specifinėms tikslinėms grupėms.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: į „specifinių“ imtį patenka visos tikslinės grupės, išskirtos ne pagal amžiaus kriterijų. „Specifinėms“ tikslinėms grupėms skirtos paslaugos – pavienės.

Beveik visose bibliotekose (94 %) pagrindinis kriterijus, pagal kurį skiriamos naujų paslaugų tikslinės grupės, – lankytojų amžius. Dauguma (69 %) naujų paslaugų, sukurtų remiantis amžiaus kriterijumi, yra skirtos vaikams ir jaunimui; 9 % darbuotojų nurodo, kad naujos paslaugos jų bibliotekose yra skiriamos suaugusiesiems, 16 % darbuotojų nurodo, kad naujas paslaugas sukūrė senjorams. Nemaža dalis (38 %) darbuotojų nurodo, kad naujos paslaugos jų bibliotekoje buvo kurtos „įvairioms tikslinėms grupėms“ arba „visiems“.

Tik 7 % darbuotojų nurodo ne pagal amžiaus kriterijų skiriamas tikslines grupes, kurioms buvo sukurtos naujos paslaugos jų bibliotekoje: 2 % darbuotojų teigia, kad jų bibliotekoje naujų paslaugų buvo sukurta šeimoms, dar 2 % darbuotojų nurodo naujas paslaugas bedarbiams, 2 % darbuotojų – kad bibliotekose sukurta naujų paslaugų socialiai pažeidžiamiems žmonėms, 1 % darbuotojų teigia, kad jų bibliotekose sukurtos paslaugos turistams.

¹⁴ Visų naujų paslaugų, mokymų, renginių naudos vertinimo vidurkis projektų dalyvių tikslinėje auditorijoje svyruoja 8,3–9,2 balo amplitudėje. Vertinama skalėje nuo 1 iki 10, kurioje 1 reiškia „visiškai nesutinku, kad paslauga naudinga“, 10 – „visiškai sutinku, kad paslauga naudinga“.

¹⁵ Ši dalis darbuotojų savo pritarimą teiginiui „Naujos bibliotekos paslaugos naudingos ir reikalingos mūsų bendruomenei“ įvertino 8–10 balų. Vertinant naudota 10 balų skalė, kurioje 1 reiškė „visiškai nesutinku su teiginiu“, o 10 – „visiškai sutinku su teiginiu“.

¹⁶ Ši dalis darbuotojų savo pritarimą teiginiui „Naudodamasis naujomis paslaugomis galiu įgyti naujų žinių, įgūdžių arba lavinti esamus“ įvertino 8–10 balų. Vertinant naudota 10 balų skalė, kurioje 1 reiškė „visiškai nesutinku su teiginiu“, o 10 – „visiškai sutinku su teiginiu“.

¹⁷ Ši dalis darbuotojų savo pritarimą teiginiui „Naudodamasis naujomis paslaugomis gerai leidžiu laiką, turiu galimybę bendrauti su naujais žmonėmis“ įvertino 8–10 balų. Vertinant naudota 10 balų skalė, kurioje 1 reiškė „visiškai nesutinku su teiginiu“, o 10 – „visiškai sutinku su teiginiu“.

Poveikio kriterijaus pasiekimą **VIENAREIKŠMIŠKAI ĮVERTINTI SUDĒTINGA**. Tokia išvada grindžiama šiais argumentais:

- akivaizdu, kad dauguma naujų paslaugų bibliotekose yra kuriamos ne ypatingomis / išskirtinėmis savybėmis pasižyminčioms bendruomenės tikslinėms grupėms, o įvairaus amžiaus lankytojams;
- antra vertus, atsižvelgiant į tai, kad projektų dalyvių bibliotekos vertinimas, su ja siejami lūkesčiai, turimi gebėjimai ir pan. labiausiai priklauso nuo bibliotekų lankytojų amžiaus ir gyvenamosios vietos dydžio, teigti, jog bibliotekų orientavimasis į amžiaus kriterijų kuriant naujas paslaugas yra klaidingas arba netinkamas, būtų neteisinga. Tereikia atsakyti į klausimą: kuri paslauga bibliotekoje turi didesnę „teisę būti“: platesnei auditorijai skirta, potencialiai apimanti ir „specifinių“ tikslinių grupių atstovus, labiau naudojama „pagal amžių“ AR mažai naudojama paslauga, sukurta „specifinei“ tikslinei grupei?

3.4 Lankytojų naudojimasis sukurtomis naujomis paslaugomis

Siekiami poveikio kriterijaus reikšmė: lankytojai naudojasi sukurtomis naujomis paslaugomis.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: ne visomis naujomis paslaugomis lankytojai aktyviai naudojasi.

Vertinti projektų dalyvių naudojimąsi sukurtomis paslaugomis yra gana komplikauta, nes didesnė dalis naujomis paslaugomis *de facto* pasinaudojusių projektų dalyvių, nežino, kad naudojami naujomis bibliotekų paslaugomis. Kad bibliotekose atsirado naujų paslaugų, mano tik 41% projektų dalyvių. 9 % dalyvių mano, kad naujų paslaugų bibliotekose per pastaruosius metus neatsirado, o pusė (50 %) visų projektų dalyvių apie tai nieko nežino. Tik 34 % projektų dalyvių mano, kad per pastaruosius metus pasinaudojo nauja bibliotekos paslauga. Tai galima būtų aiškinti tuo, kad, viena vertus, naujos paslaugos lankytojų nėra priskiriamos prie „naujų“ paslaugų (pavyzdžiui, „tie patys mokymai, tik kita tema“), kita vertus, ne visos naujos bibliotekose dalyviai suvokia kaip naują paslaugą (naujų erdvių įrengimą, naują IRT techniką ir pan.).

Bibliotekų darbuotojai nurodo, kad lankytojai aktyviai naudojami tik 58 % BP2 projekto metu sukurtų naujų paslaugų. 38 % darbuotojų teigia, kad ne visos naujos BP2 projekto metu sukurtos naujos paslaugos pasiteisino: vienomis lankytojai naudojami daugiau, kitomis – mažiau. 4 % darbuotojų nurodo, kad Projekto metu sukurtomis paslaugomis lankytojai nesinaudoja arba jomis naudojami tik pavieniai lankytojai.

Tai, kad lankytojų naudojimasis naujomis paslaugomis ne visais atvejais pateisino jų kūrimo metu turėtus lūkesčius, patvirtina ir tai, jog, vertinant pagrindinius BP2 projekto trūkumus, antru pagal „dydį“¹⁸ trūkumu nurodoma tai, kad nepavyko naujomis paslaugomis sudominti bibliotekų lankytojų, trūko jų įsitraukimo.

¹⁸ 27 % bibliotekų darbuotojų, atsakydami į klausimą, ko trūko geresniam Projekto vertinimui, nurodo, kad stigo lankytojų / bendruomenės susidomėjimo naujomis paslaugomis, įsitraukimo.

Poveikio kriterijaus pasiekimą **VIENAREIKŠMIŠKAI ĮVERTINTI SUDĒTINGA**. Tokia išvada grindžiama šiais argumentais:

- tyrimų duomenys patvirtina, kad tik maždaug 58 % darbuotojų bibliotekose sukurtas naujas paslaugas laiko sėkmingomis (naudojimosi jomis prasme). Kita vertus, tai, kad daugiau nei pusė sukurtų paslaugų buvo sėkmingos, jomis aktyviai naudojosi bibliotekų lankytojai, neleidžia šio poveikio kriterijaus kategoriškai vertinti kaip nepasiekto;
- didelės dalies sukurtų paslaugų „nesėkmės“ neabejotinai sietinos su nepakankama ir (arba) nekompetentinga lankytojų poreikių ir problemų analize paslaugos inicijavimo etape.

4.4

4. Prieiga prie bendruomenei aktualios informacijos

4.1 Projektų dalyviams svarbių gebėjimų, kompetencijų stiprinimas

Siekiami poveikio kriterijaus reikšmė: sustiprinti projektų dalyviams svarbūs gebėjimai, kompetencijos.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: projektų dalyvių gebėjimai ir kompetencijos sustiprinti.

Svarbiais dalyvių gebėjimais ir kompetencijomis laikomi visi tiesiogiai su IRT nesusiję gebėjimai.

Projektų dalyvių apklausos duomenimis, BP2 projekto įgyvendinimo metu kas antras (54 %) projektų dalyvis dalyvavo įvairiuose (su IRT nesusijusiuose) mokymuose, seminaruose ar kursuose. Vidutiniškai šie asmenys dalyvavo 2 skirtingo turinio mokymuose. 25 % projektų dalyvių tobulino asmeninius įgūdžius (kalbų, psichologinio pobūdžio, bendravimo įgūdžių mokymai), 22 % – kūrybinius gebėjimus (garso / vaizdo kūrinių kūrimo, fotografijos meno, maketavimo / dizaino, komiksų kūrimo), 19 % projektų dalyvių tobulino darbo rinkai reikalingus įgūdžius (verslumo, pasiruošimo darbo rinkai ir joje būtinius įgūdžius, dalyvavo finansinio raštingumo, profesinio orientavimo mokymuose).

Visus šiuos mokymus jų dalyviai vertina kaip jiems naudingus. Apibendrintas mokymų naudingumo vertinimas – 8,6 balo iš 10 galimų. Kiek naudingesni dalyviams buvo kūrybinių gebėjimų ugdymo (vertinimo vidurkis – 8,8), asmeninių įgūdžių tobulinimo (8,6) mokymai, kiek mažiau naudingi – darbo rinkai reikalingų įgūdžių stiprinimo mokymai (8,3).

Faktinės bibliotekų atstovų apklausos duomenimis, iš viso svarbiems gebėjimams stiprinti skirtuose mokymuose dalyvavo 5 539 bibliotekų lankytojai:

- 3 359 bibliotekų lankytojai dalyvavo profesinių / darbinių / verslumo įgūdžių tobulinimo mokymuose;

- 1 076 bibliotekų lankytojai dalyvavo kūrybinių industrijų mokymuose;
- 477 bibliotekų lankytojai dalyvavo asmeninių įgūdžių / savybių tobulinimo mokymuose;
- 627 bibliotekų lankytojai dalyvavo kitomis temomis organizuojuose mokymuose (darbo su specialiujų poreikių turinčiais vaikais, specifinių metodų įvaldymo ir kt.).

Turimus įgūdžius bibliotekų lankytojai lavino ir bibliotekose organizuojuose seminaruose. Lankytojams svarbių gebėjimų temomis organizuojuose renginiuose dalyvavo 16 085 bibliotekų lankytojai:

- 6 599 bibliotekų lankytojai dalyvavo asmeninių įgūdžių / savybių tobulinimo seminaruose;
- 6 542 bibliotekų lankytojai dalyvavo kūrybinių industrijų užsiėmimuose;
- 356 bibliotekų lankytojai dalyvavo profesinių / darbinių / verslumo įgūdžių tobulinimo seminaruose;
- 2 588 bibliotekų lankytojai dalyvavo kitomis temomis organizuojuose užsiėmimuose (kūrybinėse dirbtuvėse, integruotose pamokose, diskusijose ir kt.).

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinimas grindžiamas šiais argumentais:

- » bibliotekose organizuojami plataus turinio ir apimties mokymai, seminarai ir pan. Visi mokymai dalyvių vertinami kaip naudingi. Daugumos mokymų tikslas – suteikti dalyviams naujų įgūdžių arba sustiprinti esamus. Mokymų dalyviams šiuos vertinant kaip labai naudingus¹⁹, darytina išvada, kad įgūdžiai, kurių buvo siekiama suteikti arba juos sustiprinti, pagerėjo.

4.2 Gaunamos informacijos nauda už bibliotekos ribų

Siekiami poveikio kriterijaus reikšmė: bibliotekoje gaunama informacija naudinga ir už bibliotekų ribų.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: bibliotekoje gaunama informacija naudinga ir už bibliotekos ribų.

Dalyvavimas įvairiapusėje bibliotekų veikloje jos dalyviams teikia neabejotiną socialinę naudą. Lankymasis bibliotekoje ir dalyvavimas siūlomose veiklose daugelį projektų dalyvių ne tik priartina prie vietos bendruomenės (73 % dalyvių daugiau sužinojo apie bendruomenės gyvenimą), bet ir įtraukia į jos veiklą (60 % dalyvių nurodė labiau įsitraukę). Dalyvavimas bibliotekos projektuose pajvairina daugelio laisvalaikį (74 %), praplečia pažinčių (72 %) ir draugų ratą (47 %). Dalyvavimas naujose bibliotekos veiklose skatina ir projektų dalyvių skaitymą (61 %).

Dalyvavimas įvairioje bibliotekų veikloje dalyviams labiau teikia mažiau apčiuopiamą socialinę nei praktinę naudą: mokymosi rezultatai po dalyvavimo bibliotekos mokymuose pagerėjo 39 % besimokančių / studijuojančių dalyvių; 21 % dalyvavusiųjų su darbo rinka susijusiuose mokymuose mano, kad jiems dabar bus lengviau įsidarbinti; 7 % projektų dalyvių padidėjo darbo užmokestis.

¹⁹ Visų ne IRT srityje organizuoju mokymų naudos vertinimo amplitudė svyruoja tarp 8,3 ir 9,2 balo.

Socialinę bibliotekų paslaugų naudą labiau jaučia socialiai pažeidžiamos gyventojų grupės: neturintieji galimybių kompiuteriu ir internetu naudotis namie, darbe ar pan., senjorai, turintys negalią asmenys.

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinimas grindžiamas šiais argumentais:

» dalyvavimas įvairiapusėje bibliotekų veikloje (nesusijusioje su IRT) dalyviams yra visokeriopai naudingas, nes:

- pajvairina laisvalaikį;
- didina dalyvio socialinę integraciją į vietos bendruomenę (ne tik sužino apie bendruomenės veiklą, bet ir į ją įsitraukia);
- stiprina dalyvių bendravimo įgūdžius (bibliotekoje susipažįstama su naujais žmonėmis, susirandama draugų);
- prieiga prie informacijos tampa pasiekama (ypač tiems projektų dalyviams, kurie neturi galimybės kitoje vietoje naudotis kompiuteriu ir internetu);
- pagerėjo trečdalis dalyvių mokymosi rezultatai; nors dalyvavimas bibliotekų veiklose galėtų daryti didesnį poveikį mokymosi rezultatams, rodiklis vertinamas pakankamai gerai.

4.3 Bibliotekų filialų, įtrauktų į bendruomenių projektus, skaičius

Siekiami poveikio kriterijaus reikšmė: bibliotekų filialų, įtrauktų į bendruomenių projektus, skaičius.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: į BP2 projektą buvo įtrauktas 281 „savas“ filialas ir 94 bibliotekų – partnerių filialai.

Filialus turi 40 iš 45 BP2 projekte dalyvaujančių bibliotekų. Iš viso BP2 dalyvaujančios bibliotekos turi 845 filialus. Į BP2 projektus buvo įtrauktas 281 filialas ir 94 bibliotekų – partnerių filialai. Projektas buvo vykdomas trečdalyje (33 %) BP2 projekte dalyvaujančių bibliotekų filialų.

2015 metais dar ne visos bibliotekos į projektų veiklas buvo įtraukusios savo filialus, o per 2016-uosius filialus turinčios bibliotekos (n = 41) į BP2 projektus įtraukė bent po vieną savo filialą. Visus arba beveik visus filialus į projektą įtraukė Trakų rajono savivaldybės viešoji biblioteka (toliau – RSVB) (15 iš 15), Akmenės RSVB (13 iš 13), Klaipėdos RSVB (13 iš 13), Panevėžio miesto savivaldybės viešoji biblioteka (toliau – MSVB) (6 iš 6), Vilkaviškio RSVB (29 iš 31) ir Šilutės RSVB (20 iš 22). Vis dėlto didžioji dalis bibliotekų į projekto BP2 veiklas įtraukė tik nuo penktadalio iki trečdallo savo filialų.

Biblioteka	Iš viso filialų	Į BP2 įtraukti filialai	Įtrauktų filialų dalis
Akmenės RSVB	13	13	100 %
Klaipėdos RSVB	13	13	100 %
Panevėžio MSVB	6	6	100 %
Trakų RSVB	15	15	100 %
Vilkaviškio RSVB	29	31	94 %

Šilutės RSVB	20	22	91 %
Šiaulių MSVB	4	7	57 %
Lazdijų RSVB	12	25	48 %
Utenos VB	9	22	41 %
Klaipėdos MSVB	9	25	36 %
Vilniaus MSVB	6	17	35 %
Alytaus VB	1	3	33 %
Birštono VB	1	3	33 %
Kelmės RSVB	7	22	32 %

Biblioteka	Iš viso filialų	Į BP2 įtraukti filialai	Įtrauktų filialų dalis
Ignalinos RSVB	6	20	30 %
Anykščių RSVB	7	24	29 %
Kauno MSVB	8	29	28 %
Skuodo RSVB	5	19	26 %
Kaišiadorių RSVB	6	24	25 %
Ukmergės RSVB	7	28	25 %
Mažeikių RSVB	6	25	24 %
Šakių RSVB	5	22	23 %
Panevėžio RSVB	8	36	22 %
Tauragės RSVB	6	27	22 %
Marijampolės VB	5	23	22 %
Pakruojo RSVB	5	23	22 %
Prienų VB	5	23	22 %
Telšių RSVB	6	28	21 %
Plungės RSVB	4	19	21 %
Raseinių VB	5	24	21 %
Kretingos RSVB	4	20	20 %
Šilalės RSVB	5	25	20 %
Kauno RSVB	6	31	19 %
Šiaulių RSVB	6	31	19 %
Biržų RSVB	5	26	19 %
Jonavos RSVB	3	16	19 %
Pasvalio VB	6	32	19 %
Zarasų RSVB	3	16	19 %
Elektrėnų VB	2	11	18 %
Iš viso	281	845	33 %

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinimas grindžiamas šiais argumentais:

- BP2 projektas buvo vykdomas trečdalyje (33 %) BP2 dalyvaujančių bibliotekų filialų ir 94 bibliotekų –partnerių filialuose. Informacijos apie tai, kokia minimali dalis į bendruomenių projektus įtrauktų filialų turėtų dalyvauti bendruomenių projektuose, kad projektų sklaida filialuose būtų vertinama gerai, nėra.

4.5

5. Sustiprinti projektų dalyvių naudojimosi IRT įgūdžiai; išaugusi jų nauda už bibliotekos ribų

5.1 Projektų dalyvių IRT žinios ir įgūdžiai

Siekama poveikio kriterijaus reikšmė: pagerintos projektų dalyvių IRT žinios ir įgūdžiai.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: projektų dalyvių IRT žinios ir įgūdžiai pagerinti.

Projektų dalyviai mano, kad gerai moka naudotis kompiuteriu (8,2 balo) ir internetu (8,5). Gebėjimų naudotis IRT vertinimas labai priklauso nuo projektų dalyvių amžiaus: geriau savo gebėjimus vertina vaikai ir jaunimas (atitinkamai 9,3 ir 9,4) bei vidutinio amžiaus (30–49 m.) projektų dalyviai (8,5 ir 8,9), prasčiau – vyresnio vidutinio amžiaus (50–59 m.) dalyviai (7,7 ir 8,2) ir senjorai (atitinkamai – 7,0 ir 7,1)²⁰.

Gebėjimus naudotis kompiuteriu per pastaruosius metus sustiprino 66 % projektų dalyvių. 53 % dalyvių per pastaruosius metus teigia geriau išmokę naudotis internetu. Teigiamai vertintina tai, kad „baziniais“ naudojimosi kompiuteriu ir internetu mokymais bibliotekoms pavyko sustiprinti ne tik prastai ir vidutiniškai turimus savo gebėjimus naudotis IRT vertinančių dalyvių žinias, bet ir mokymais sudominti gerai savo IRT žinias vertinančius projektų dalyvius ir jas pagerinti (naudojimas nauja programine įranga, 3D įranga, robotikos žinios, interneto svetainių kūrimas)²¹.

Bibliotekos reikšmingai prisidėjo prie projektų dalyvių gebėjimų naudotis IRT²². Bibliotekos padėjo sustiprinti prastas ar vidutiniškas IRT žinias turinčių dalyvių gebėjimus; prisidėjo ir prie labai gerai savo IRT žinias vertinančių dalyvių gebėjimų stiprinimo²³.

43 % projektų dalyvių dalyvavo bent vienuose IRT srities mokymuose. 29 % dalyvių gavo pagrindinių naudojimosi kompiuteriu ir internetu žinių, panaši dalis (30 %) sustiprino jau turimas žinias ir įgūdžius (17 % dalyvių dalyvavo naudojimosi nauja programine įranga mokymuose, 9 % dalyvių – robotikos, 3D programavimo mokymuose, 4 % – mokėsi kurti interneto svetaines).

Per pastaruosius metus projektų dalyviai išmoko geriau naudotis virtualaus bendravimo galimybėmis (37 %), ieškoti informacijos valstybės institucijų svetainėse (36 %), ieškoti informacijos

²⁰ IRT gebėjimai vertinti skalėje nuo 1 iki 10 balų, kurioje 1 reiškė „gebėjimai yra labai prasti“, 10 reiškė „gebėjimai yra labai geri“. Skliausteliuose pateikiami vertinimo vidurkiai.

²¹ Gebėjimus naudotis kompiuteriu sustiprino 79 % dalyvių, savo gebėjimus naudotis kompiuteriu vertinę kaip labai prastus; 82 % dalyvių, gebėjimus naudotis kompiuteriu vertinę kaip vidutiniškus; 50 % dalyvių, gebėjimus naudotis kompiuteriu vertinę kaip labai gerus. Gebėjimus naudotis internetu sustiprino 79 % dalyvių, gebėjimus naudotis internetu vertinę kaip labai prastus; 68 % dalyvių, gebėjimus naudotis internetu vertinę kaip vidutiniškus; 39 % dalyvių, gebėjimus naudotis kompiuteriu vertinę kaip labai gerus.

²² 68 % projektų dalyvių, kurių gebėjimai naudotis kompiuteriu per pastaruosius metus pagerėjo, teigia, kad bibliotekos labai arba šiek tiek prisidėjo prie jų gebėjimų naudotis kompiuteriu stiprinimo. 65 % projektų dalyvių, kurių IRT gebėjimai per pastaruosius metus pagerėjo, teigia, kad bibliotekos labai arba šiek tiek prisidėjo prie jų gebėjimų naudotis kompiuteriu.

²³ Bibliotekos padėjo sustiprinti gebėjimą naudotis kompiuteriu 88 % prastai šiuos gebėjimus vertinančių dalyvių; 68 % vidutiniškai šiuos gebėjimus vertinančių dalyvių ir 59 % labai gerai šiuos gebėjimus vertinančių dalyvių. Bibliotekos padėjo sustiprinti gebėjimą naudotis internetu 84 % prastai šiuos gebėjimus vertinančių dalyvių; 63 % vidutiniškai šiuos gebėjimus vertinančių dalyvių ir 54 % labai gerai šiuos gebėjimus vertinančių dalyvių.

internete (35 %), naudotis socialiniais tinklais (34 %), internetu pirkti / parduoti daiktus (33 %), registruotis internetu pas gydytoją (32 %), ieškoti darbo internetu (26 %), naudotis internetinės bankininkystės paslaugomis (19 %).

Iš viso BP2 projekto metu su IRT susijusių gebėjimų stiprinimo mokymuose dalyvavo 7 709 bibliotekų lankytojai; gebėjimų naudotis IRT stiprinimo pratybose – 6 058 bibliotekų lankytojai.

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinimas grindžiamas šiais argumentais:

- didesnės dalies projektų dalyvių gebėjimai naudotis IRT per pastaruosius metus buvo sustiprinti;
- maždaug trečdalis projektų dalyvių sustiprino gebėjimus naudotis įvairiais interneto ištekliais (du trečdaliai teigia mokantys tai daryti);
- bibliotekos prie šių gebėjimų stiprinimo reikšmingai prisidėjo.

5.2 Su IRT siejamų įgūdžių panauda už bibliotekos ribų

Siekiami poveikio kriterijaus reikšmė: bibliotekose sustiprinti įgūdžiai naudotis IRT naudingi ir už bibliotekos ribų.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: su IRT siejami įgūdžiai naudingi ir už bibliotekos ribų.

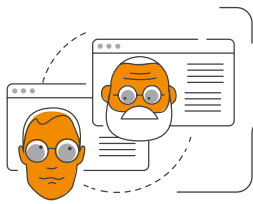
Didžioji dauguma projektų dalyvių moka ieškoti informacijos internete (99 %), virtualiai bendrauti su artimaisiais (99 %), naudotis socialiniais tinklais (97 %), ieškoti informacijos valstybės institucijų svetainėse (94 %), internetu pirkti / parduoti daiktus (89 %), naudotis internetinės bankininkystės paslaugomis (88 %), ieškoti darbo internetu (87 %), registruotis pas gydytoją (80 %). Naudodamiesi bibliotekoje esančia IRT technika, projektų dalyviai dažniau leidžia laisvalaikį, bendrauja; kiek rečiau – tvarko internetu įvairius reikalus.

Įgūdžių naudotis IRT sustiprinimas ir projektų dalyvių išmokymas naudotis e. paslaugomis, savarankiškai internete ieškoti reikiamos informacijos, virtualiai bendrauti su draugais ar artimaisiais projektų dalyviams teikia neabejotiną naudą ir už bibliotekos ribų. Naudojimąsi IRT kas antram (50 %) dalyviui leidžia sutaupyti laiko (nes internetu tvarko įvairius reikalus: apmoka sąskaitas, naudojami įvairiomis valstybės institucijų e. paslaugomis, registruojasi pas gydytojus ir pan.). 42 % projektų dalyvių, naudodamiesi IRT paslaugomis, sutaupė pinigų (nes naudojami Wi-Fi arba „Skype“, pirko internetu, dokumentus pildė / pateikė internetu, internetu užsiregistravo pas gydytoją ir pan.). Tokia pati dalis (42 %) projektų dalyvių teigia, kad naudojami IRT technologijomis daugiau nei naudotųsi, jei neturėtų galimybės lankytis bibliotekoje.

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinimas grindžiamas šiais argumentais:

- didžioji dauguma projektų dalyvių moka naudotis įvairiais asmeninės naudos teikiančiais ištekliais internete; šiuos gebėjimus per pastaruosius metus trečdalis sustiprino;
- vertinant apibendrintai, galimybės projektų dalyviams suteikimas naudotis interneto ištekliais leidžia jiems sutaupyti ir laiko, ir pinigų, pajavairinti laisvalaikį, praplėsti pažinčių ratą.

4.6

6. Skaitmeninė ir socialinė atskirtis bendruomenėse

6.1 Socialiai atskirtų grupių patirtis skaitmeninės ir socialinės atskirties srityse

Siekiami poveikio kriterijaus reikšmė: atskirties grupių atstovų dalyvavimas bibliotekų veikloje mažina jų socialinę ir (arba) skaitmeninę atskirtį.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: patikimos informacijos apie socialiai atskirtų dalyvių dalį ir su bibliotekomis siejamą patirtį nera. Skaitmeninės atskirties grupei priskirtinų senjorų yra gana gausu; skaitmeninė senjorų atskirtis sėkmingai mažinama bibliotekose vykdoma įvairiapuse veikla.

Socialiai atskirtų ir apklausoje dalyvavusių projektų dalyvių imtis išvadoms apie socialinės atskirties patirtis bibliotekoje daryti yra nepakankama. Projektų dalyvių imtis pagal bet kurį socialinei atskirčiai priskirtiną kriterijų neviršija 4 %. Pastebima tik, kad socialinės atskirties grupei priskirtini projektų dalyviai kiek prasčiau vertina savo IRT srities gebėjimus, tačiau nemaža jų dalis lankė naudojimuisi IRT skirtus mokymus. Per pastaruosius metus šių dalyvių gebėjimai naudotis IRT buvo sustiprinti, o biblioteka prie to reikšmingai prisidėjo. Naudodamiesi internetu bibliotekoje, šie dalyviai dažniausiai bendrauja virtualiai arba bendrauja socialiniuose tinkluose, o dauguma jų teigia, kad galimybė bibliotekoje naudotis IRT leido jiems sutaupyti pinigų. Lankymosi bibliotekoje dažniu, paslaugomis, kuriomis naudojasi, požiūriu į biblioteką socialinės atskirties grupei priskirtini projektų dalyviai iš esmės nesiskiria nuo kitų projektų dalyvių.

Skaitmeninės atskirties grupei galima būtų priskirti senjorus. Senjorų patirtis, gebėjimai bibliotekoje yra labai panašūs į socialiai atskirtų projektų dalyvių: prastesni gebėjimai naudotis IRT, aktyvesnis dalyvavimas mokymuose, didesnis su IRT siejamų įgūdžių progresas ir didelis bibliotekų vaidmuo formuojant ar įtvirtinant naudojimosi IRT įgūdžius.

Kitas informacijos apie socialiai atskirtų projektų dalyvių patirtį bibliotekose šaltinis – BP2 metu bibliotekose vykdytų projektų aprašai, nurodant veiklos tikslinę grupę ir numatomas veiklos rūšis. Viena iš projektų grupių – projektai, skirti socialinės atskirties mažinimui ir socializacijai. 5 iš 11 „socialinės atskirties“ projektų tikslinės grupės – vaikai, jaunimas ir senjorai; 2 projektų tikslinės grupės – vaikai ir jaunimas iš socialinės rizikos šeimų; kitų projektų (po vieną) nurodoma tikslinė grupė buvo ši: „Mišri: kaimiškų vietovių gyventojai, tarp jų – vyresnio amžiaus, mažas pajamas gaunantys, neįgalieji, socialinės rizikos šeimos“; „Mišri: moksleiviai, turintys priklausomybių, emocinių ir elgesio sutrikimų, jų tėvai, mokytojai, <...> miesto ir rajono bendruomenės nariai“; „Mišri: bendruomenė (esama ir nutolusi), visi besidomintys <...> krašto kultūrinio paveldu, krašto amatininkai, turistai, jaunimas“. Vienas projektas skirtas sutrikusios raidos vaikams. Analizuojant socialinei atskirčiai mažinti skirtus bibliotekų projektus ir jų nurodytas tikslines grupes, pastebima, kad tik kelių projektų tikslinės grupės tinkamos „socialinės atskirties mažinimo“ kategorijai; kitos yra arba niekuo su socialine atskirtimi nesusijusios („vaikai, jaunimas, senjorai“), arba yra per daug „mišrios“, nenuoseklios, t. y. neužtikrinančios tikslingo poveikio socialiai atskirtiems projektų dalyviams.

Poveikio kriterijaus pasiekimą **VIENAREIKŠMIŠKAI ĮVERTINTI SUDĒTINGA**. Tokia išvada grindžiama šiais argumentais:

- ▶ tik pavieniai socialinės atskirties grupei priskirtini projektų dalyviai dalyvavo apklausoje, todėl nėra galimybių įvertinti, ar: a) socialinės atskirties grupei priskirtini dalyviai dalyvauja bibliotekų veikloje, tačiau nedalyvavo projektų dalyvių apklausoje; b) tarp projektuose dalyvaujančių bibliotekų lankytojų yra labai mažai socialinės atskirties grupei priskirtinų dalyvių; c) bibliotekose lankosi labai mažai socialiai atskirtų dalyvių;
- ▶ „socialinės atskirties mažinimo ir socializacijos“ kategorijai priskirtų projektų tikslinių grupių analizė leidžia kelti prielaidą, kad nėra aiškiai apibrėžta, kas bibliotekų ir (arba) bendruomenių kontekste laikytina „socialine atskirtimi“, t. y. kokiais konkrečiais bruožais turėtų pasižymėti bibliotekos lankytojas, kad jį būtų galima priskirti prie socialinės atskirties grupės. Koks būtų atsakymas į klausimą: ar senjorai / vaikai priskirtini socialinės atskirties grupei?
- ▶ skaitmeninės atskirties grupei vienareikšmiškai galima būtų priskirti senjorus. Bibliotekų vykdoma veikla šią atskirtį mažina;
- ▶ socialinės ir skaitmeninės atskirties grupėms priskirtinų projektų dalyvių patirčių bibliotekose vertinimas – nevienareikšmiškas: nors ir nėra nuoseklaus socialinės atskirties apibrėžimo ir kuriant atskirčiai mažinti skirtus projektus neteisingai nurodoma tikslinė grupė, skaitmeninė atskirtis bibliotekose yra mažinama, o iš pavienių apklaustų socialiai atskirtų asmenų sužinoma apie gerėjančius jų gebėjimus naudotis IRT ir patiriamą bibliotekų paslaugų naudą už bibliotekos ribų.

6.2 Priemonės, suteikiančios galimybę atokiau gyvenantiems žmonėms gauti bibliotekos paslaugas

Siekiami poveikio kriterijaus reikšmė: sukurtos priemonės, suteikiančios galimybę atokiau gyvenantiems žmonėms gauti bibliotekos paslaugas.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: priemonės, suteikiančios galimybę atokiau gyvenantiems žmonėms gauti bibliotekų paslaugas, sukurtos.

Paslaugas, leidžiančios bibliotekos paslaugomis naudotis didesniam vartotojų ratui, įtraukiant ir atokiau gyvenančius asmenis, buvo sukurtos maždaug 15 projekte BP2 dalyvavusių viešųjų bibliotekų. Priartinant bibliotekos paslaugas prie atokesnių vietovių gyventojų, buvo organizuojami virtualūs mokymai, renginių transliacijos, mobiliosios skaityklos / bibliotekos / mokymų klasės / IT laboratorija / kūrybinė laboratorija / kino peržiūros. Didesnė dalis projektų dalyvių dalyvavo virtualiuose mokymuose (26 %) bei renginių transliacijose (23 %). Mažiau projektų dalyvių pasinaudojo mobiliosios IT laboratorijos (4 %) ar mobiliosios bibliotekos (3 %) paslaugomis. Visas šias paslaugas jose dalyvavę lankytojai vertina kaip labai naudingas²⁴ ir būtų linkę rekomenduoti jas savo artimiesiems ar draugams.

Drauge reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad „geras paslaugų prieinamumas“ – sąlyginė sąvoka, labiau priklausanti nuo požūrio nei nuo kilometrų išreiškiamo atstumo nuo namų iki artimiausios bibliotekos. Nė vienas iš 9 apklaustų vienkiemiuose gyvenančių projektų dalyvių nenurodė, kad

²⁴ Mobiliosios IT laboratorijos ir mobiliosios bibliotekos naudą vidutinis vertinimas – 9,1 iš 10 galimų balių; virtualių mokymų naudą vertinimo vidurkis – 8,8 iš 10 galimų; renginių transliacijų naudą vertinimo vidurkis – 8,6 iš 10 galimų.

jiems yra sunku pasiekti artimiausią biblioteką. Tačiau iš 16 projektų dalyvių, nurodžiusių, kad jiems sunku susisiekti su biblioteka, 8 dalyviai gyvena miestuose, 8 – kaimuose.

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinimas grindžiamas šiais argumentais:

- įvairios mobilios ar virtualios priemonės, suteikiančios galimybę bibliotekos teikiamomis paslaugomis naudotis ir atokiau gyvenantiems bibliotekų lankytojams, buvo sukurtos trečdalyje BP2 projekte dalyvaujančių viešųjų bibliotekų;
- darytina išvada, kad įvairios paslaugas prie atokiau gyvenančių asmenų priartinančios priemonės yra sukurtos, o kur jos turėtų būti kuriamos ateityje ir kokia apimtimi – ne BP2 projekto poveikio vertinimo aspektas.

6.3 Bibliotekininkų įgūdžiai aptarnauti specialiųjų poreikių turinčius žmones

Siekiami poveikio kriterijaus reikšmė: pagerėję bibliotekininkų įgūdžiai aptarnauti specialiųjų poreikių turinčius asmenis.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: gebėjimai aptarnauti specialiųjų poreikių turinčius lankytojus iš dalies pagerėjo, tačiau jie yra vertinami patenkinamai. Trečdalis darbuotojų šių gebėjimų įvertinti negali.

Darbo su specialiųjų poreikių (klausos, regos, judėjimo ir pan.) turinčiais asmenimis gebėjimų vertinimas bibliotekų darbuotojams yra gana komplikotas. Viena vertus, ne visi darbuotojai turi tokią patirtį; antra vertus, iš kelių pasitaikiusių aptarnavimo atvejų sudėtinga įvertinti tokio aptarnavimo kokybę. Todėl neatmetama prielaida, kad šių gebėjimų vertinimai yra gana subjektyvūs ir hipotetiniai.

Gebėjimus aptarnauti specialiųjų poreikių turinčius lankytojus bibliotekų darbuotojai vertina kaip vidutiniškus (vertinimo vidurkis – 6,6)²⁵. 35 % darbuotojų nurodo, kad jų gebėjimas aptarnauti specialiųjų poreikių turinčius lankytojus pagerėjo. Dar 22 % darbuotojų nurodo, kad jų gebėjimai aptarnauti tokius lankytojus jau prieš kelerius metus buvo geri. 14 % darbuotojų nurodo, kad jų gebėjimai aptarnauti specialiųjų poreikių turinčius lankytojus buvo ir lieka prasti. Beveik kas trečias (29 %) darbuotojas teigia negalįs įvertinti savo gebėjimų aptarnauti specialiųjų poreikių turinčius lankytojus.

Poveikio kriterijaus pasiekimą **VIENAREIKŠMIŠKAI ĮVERTINTI SUDĖTINGA**. Tokia išvada grindžiama šiais argumentais:

- dėl per retai pasitaikančios praktikos gebėjimą aptarnauti specialiųjų poreikių turinčius lankytojus darbuotojams vertinti yra sunku;
- nepaisant to, kad trečdalis darbuotojų nurodo pagerėjusius gebėjimus aptarnauti specialiųjų poreikių turinčius lankytojus, šį gebėjimą tarp visų kitų darbuotojai vertina prasčiausiai – tik kaip patenkinamą.

²⁵ Gebėjimą aptarnauti specialiųjų poreikių turinčius lankytojus bibliotekų darbuotojai vertino skalėje nuo 1 iki 10 balų, kurioje 1 reiškė „labai blogai vertinu gebėjimus“, 10 – „labai gerai vertinu gebėjimus“.

4.7

7. Bibliotekų darbuotojų gebėjimai vertinti bibliotekų paslaugų poveikį bendruomenei

7.1 Poveikio vertinimas – nauja tęstinė veikla bibliotekose

Siekiami poveikio kriterijaus reikšmė: poveikio vertinimas – tęstinė veikla bibliotekose.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: pokalbiai su lankytojais negali būti laikomi poveikio vertinimo tyrimais, todėl šios veiklos tęstinumo vertinimas yra nekorktiškas. Poveikio vertinimo tyrimai, atliekami taikant tyrimų metodikas, – labiau pavienė nei vyraujanti bibliotekų praktika.

Įgyvendindamos BP2 projektus, visos 45 bibliotekos vykdė poveikio vertinimo tyrimus, kuriuose taikė sociologinių tyrimų metodologiją ir metodus. Projekto metu darbuotojų poveikio vertinimo gebėjimams buvo skiriama daug dėmesio – organizuoti treji šios tematikos mokymai. Tačiau Projekto įgyvendinimo laikotarpis per trumpas, norint nustatyti, kiek ši veikla bus tvari bibliotekose ateityje. Poveikio vertinimo veikla bibliotekose problemiška dviem aspektais: a) tiek vertinant bibliotekininkų gebėjimus ją atlikti; b) tiek vertinant bibliotekininkų požiūrį į šią veiklą. Darbuotojai pripažįsta, kad turimos poveikio vertinimo kompetencijos yra nepakankamos. Per pastaruosius 2 metus šios kompetencijos mažiausiai gerėjo. Antra vertus, darbuotojai šios veiklos nelaiko svarbia bibliotekoms. Poveikio vertinimas – mažiausiai internalizuota²⁶ veikla bibliotekose.

20 % darbuotojų nurodo, kad poveikio vertinimo tyrimai jų bibliotekose vykdomi dažnai; 25 % darbuotojų nurodo, kad poveikio vertinimo tyrimai (be BP2 tyrimų) per pastaruosius 2 metus jų bibliotekose pradėti vykdyti dažniau nei anksčiau; 25 % darbuotojų nurodo, kad poveikio vertinimo tyrimai jų bibliotekose yra itin retai; 30 % darbuotojų nieko apie poveikio vertinimo tyrimus jų bibliotekoje nežino.

Apie bibliotekose vykdomus (dažniau ar rečiau) poveikio vertinimo tyrimus žino dauguma (70 %) darbuotojų, tačiau tik 41 % darbuotojų nurodo, kad poveikio vertinimo tyrimai per pastaruosius metus (neskaičiuojant BP2 tyrimų) jų bibliotekoje buvo vykdyti. Didesnė dalis (33 %) šių poveikio vertinimo tyrimų – pokalbiai su lankytojais. 9 % darbuotojų nurodo, kad jų bibliotekose buvo vykdomos „popierinės“ apklausos, 3 % darbuotojų pažymėjo vykdytas apklausas internetu, 1 % darbuotojų teigia, kad poveikio vertinimas jų bibliotekose buvo tiriamas grupinėse diskusijose. Prie poveikio vertinimo tyrimų vykdymo nors kartą nurodo buvę prisidėję 16 % bibliotekos darbuotojų.

Poveikio kriterijaus pasiekimą **VIENAREIKŠMIŠKAI ĮVERTINTI SUDĖTINGA**. Tokia išvada grindžiama šiuo argumentu:

▶ Projekto įgyvendinimo metu paslaugų poveikio vertinimo tyrimai buvo atliekami taikant sociologinių tyrimų metodus, o susijusioms kompetencijoms stiprinti skirtas didelis dėmesys. Tačiau dauguma bibliotekų darbuotojų vis dar nėra internalizavę šios veiklos poreikio, o gebėjimai vykdyti šią veiklą vertintini kaip nepakankami. Bet kuriuo atveju Projekto įgyvendinimo laikotarpis per trumpas veiklos tvarumui įvertinti.

²⁶ Internalizacija [angl. internalization < lot. internus – vidinis] – socialinės grupės pažiūrų, normų, vertybių perėmimas, laikymas savomis.

7.2 Bibliotekų darbuotojų domėjimasis lankytojų nuomone

Siekama poveikio kriterijaus reikšmė: bibliotekų darbuotojai domisi lankytojų nuomone.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: bibliotekų darbuotojai lankytojų nuomone domisi.

Informacijos apie tai, kaip dažnai bibliotekų darbuotojai domisi *bibliotekos lankytojų* nuomone, nėra. Tačiau su *projektuose dalyvaujančiais* bibliotekų lankytojais darbuotojai bendrauja pakankamai dažnai: net trys iš keturių projektų dalyvių nurodo, kad darbuotojai nors kartą yra teiravęsi jų nuomonės apie paslaugas žodžiu (75 %) ²⁷ arba yra kvietę savo nuomonę pateikti apklausos metu (73 %) ²⁸. Glaudesnis ryšys su projektų dalyviais, teiraujantis jų nuomonės ir įtraukiant į paslaugų kūrimą, yra mažesnėse rajonų bibliotekose; didmiesčių bibliotekose projektų dalyvių įtraukimas į paslaugų kūrimą yra vangesnis. Nuomonės darbuotojai dažniau linkę teirautis vidutinio ir vyresnio amžiaus projektų dalyvių, rečiau – jaunimo.

Bibliotekų darbuotojų bendravimo su projektų dalyviais dažnis iš dalies lemia ir tai, kiek įsitraukę projektų dalyviai jaučiasi į bibliotekų paslaugų kūrimą. Labiausiai įsitraukę yra tie dalyviai, kurių nuomonės darbuotojai teiraujasi dažnai. Ir, atvirkščiai, daugiau į bibliotekų paslaugų kūrimą neįsitraukusių arba silpnai įsitraukusių yra tarp tų dalyvių, kurių nuomone darbuotojai nesidomi.

Apibendrinant – didesnė dalis (63 %) projektų dalyvių į bibliotekų paslaugų kūrimą yra įsitraukę (labai įsitraukę – 19 %). Ketvirtadalis dalyvių (23 %) nesijaučia į bibliotekų paslaugų kūrimą įsitraukę, nors jiems tai galėtų būti aktualu. Bibliotekų „vidinis gyvenimas“ nesvarbus tik 13 % projektų dalyvių.

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinimas grindžiamas šiuo argumentu:

- dauguma projektų dalyvių patvirtina bibliotekų darbuotojų iniciatyvas teiraujantis jų nuomonės tiek žodžiu, tiek kviečiant dalyvauti apklausose.

7.3 Bibliotekų darbuotojų įgūdžiai tirti vartotojų poreikius

Siekama poveikio kriterijaus reikšmė: sustiprinti bibliotekų darbuotojų įgūdžiai tirti vartotojų poreikius.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: turimus įgūdžius tirti vartotojų poreikius darbuotojai vertina subjektyviai ir hipotetiškai.

²⁷ 27 % projektų dalyvių nurodo, kad jų nuomonės apie paslaugas bibliotekų darbuotojai teiraujasi dažnai, ²⁸ 26 % projektų dalyvių nurodo, kad jų nuomonės buvo teirautasi kelis kartus, 22 % projektų dalyvių nuomonės buvo pasiteirauta vieną kartą, 25 % projektų dalyvių nuomone nebuvo domėtasi niekada.

²⁸ 19 % projektų dalyvių nurodo, kad dažnai gauna kvietimus dalyvauti apklausose, 33 % projektų dalyvių nurodo, kad dalyvauti apklausose jie buvo kviešti kelis kartus, 21 % projektų dalyvių dalyvauti apklausoje buvo kviešti vieną kartą, 25 % projektų dalyvių niekuomet nebuvo gavę kvietimo dalyvauti apklausoje.

Dauguma bibliotekų darbuotojų mano, kad turi pakankamai gerus gebėjimus tirti vartotojų poreikius (vertinimo vidurkis – 7,8 iš 10 galimų balų)²⁹. Tačiau matyti įdomi tendencija: geriausiai savo įgūdžius vertina nė karto poveikio vertinimo mokymuose nedalyvavę darbuotojai (7,9); dalyvavusieji bent vienuose poveikio vertinimo mokymuose – panašiai gerai (7,6). Prasčiausiai savo, kaip tyrėjų, gebėjimus vertina tie darbuotojai, kurie dalyvavo visuose trejuose BP2 projekto organizuotuose poveikio vertinimo mokymuose (6,7). Atitinkamos tendencijos išryškėja ir iš gebėjimų tirti vartotojų poreikius stiprinimo vertinimų: nuosaikiau šią įgūdžių stiprėjimą vertina visuose trejuose poveikio vertinimo mokymuose dalyvavę darbuotojai, o nors vienuose poveikio vertinimo mokymuose dalyvavę darbuotojai savo gebėjimus tirti vartotojų poreikius per tiriamą laikotarpį mano sustiprinę labiausiai³⁰.

Vertinant visų bibliotekų „naujųjų kompetencijų“ stiprinimo kontekste, 25 % bibliotekų darbuotojų nurodo, kad pagerino savo kompetencijas tirti paslaugų poveikį; 37 % bibliotekų darbuotojų nurodo, kad pagerino kompetencijas tirti lankytojų poreikius. Tačiau 44 % darbuotojų nurodo, kad jų turimos kompetencijos vykdyti poveikio vertinimo tyrimus yra nepakankamos; 38 % darbuotojų – kad nepakankamos yra jų kompetencijos tirti lankytojų poreikius. Vertinant apibendrintai, kiek daugiau nei pusė (63 %) darbuotojų teigia turintys gerus arba pakankamai gerus tyrimų vykdymo gebėjimus, 24 % darbuotojų savo kompetencijomis vykdyti tyrimus abejoja³¹, o 13 % darbuotojų savo kompetencijų šioje srityje teigia negalintys įvertinti.

Panašu, kad gebėjimus vykdyti tyrimus dauguma darbuotojų vertino labiau teoriškai, nes tik 23 % darbuotojų nurodo, kad bent kartą savarankiškai yra vykdę lankytojų poreikių tyrimus arba prie jų prisidėję, 16 % darbuotojų – bent kartą savarankiškai yra vykdę poveikio vertinimo tyrimus arba prie jų prisidėję.

Poveikio kriterijaus pasiekimą **VIENAREIKŠMIŠKAI ĮVERTINTI SUDĖTINGA**. Tokia išvada grindžiama šiuo argumentu:

➤ nors dauguma darbuotojų savo gebėjimus vykdyti tyrimus vertina gana gerai, statistinė pateiktų vertinimų analizė suteikia galimybę abejoti tokių vertinimų objektyvumu: 1) tik nedidelė dalis darbuotojų nors kartą savo profesinėje praktikoje yra vykdę vartotojų poreikių tyrimus, tačiau dauguma darbuotojų šiuos gebėjimus vertina gerai; 2) geriausiai savo, kaip tyrėjų, gebėjimus vertina nė karto poveikio vertinimo mokymuose nedalyvavę darbuotojai, prasčiausiai – dalyvavę visuose trejuose mokymuose.

.....
29 Gebėjimus tirti vartotojų poreikius bibliotekų darbuotojai vertino 10 balų skalėje, kurioje 1 reiškia „labai blogai vertinu turimus gebėjimus“, 10 – „labai gerai vertinu turimus gebėjimus“.

30 Gebėjimus tirti vartotojų poreikius per pastaruosius metus sustiprino 63 % darbuotojų, dalyvavusių visuose 3 poveikio vertinimo mokymuose; 68 % darbuotojų, nedalyvavusių nė vienuose poveikio vertinimo mokymuose; 81 % darbuotojų, dalyvavusių nors vienuose poveikio vertinimo mokymuose.

31 Gebėjimus vykdyti tyrimus darbuotojai vertino 10 balų skalėje, kurioje 1 reiškė „turiu labai blogus gebėjimus“, 10 – „turiu labai gerus gebėjimus“. Savo gebėjimus vykdyti tyrimus laikantys gerais vertino juos 7–10 balais, prastais – 1–6 balais.

4.8

8. Bibliotekų darbuotojų gebėjimai ir motyvacija naudotis IRT žiniomis

8.1 IRT srities mokymuose dalyvavusių darbuotojų skaičius

Siekiami poveikio kriterijaus reikšmė: IRT srities mokymuose dalyvavusių bibliotekų darbuotojų skaičius.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: BP2 projekto įgyvendinimo metu IRT srities žinių suteikta 1 117 bibliotekų darbuotojų.

2015 metais BP2 projekto metu 22 viešosiose bibliotekose vyko 49 su IRT susiję mokymai, kuriuose dalyvavo 537 darbuotojai. 2016 metais BP2 projekto metu 16 viešųjų bibliotekų vyko 39 šios srities mokymai, jų metu IRT žinių buvo suteikta 580 darbuotojų. Iš viso per BP2 įgyvendinimo laikotarpį 30 viešųjų bibliotekų vyko 88 su IRT sritimi susiję mokymai, kuriuose dalyvavo 1 117 bibliotekų darbuotojų. BP2 projekto metu buvo sustiprintos trečdalis (34 %) visų Lietuvos viešųjų bibliotekų darbuotojų³² šios srities žinios.

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinimas grindžiamas šiuo argumentu:

per BP2 projekto įgyvendinimo laikotarpį surengtuose mokymuose IRT srities žinių ir įgūdžių įgijo daugiau kaip 1 000 bibliotekų darbuotojų. Turint omenyje tai, kad gebėjimus naudotis IRT bibliotekų darbuotojai vertina labai gerai, toks darbuotojų skaičius laikytinas pakankamu poveikio kriterijaus pasiekimu.

8.2 Bibliotekų darbuotojų naudojimosi IRT žinios ir įgūdžiai

Siekiami poveikio kriterijaus reikšmė: sustiprėjusios bibliotekų darbuotojų naudojimosi IRT žinios ir įgūdžiai.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: bibliotekų darbuotojų su IRT susiję gebėjimai sustiprėjo.

Gebėjimus naudotis IRT labai gerai vertina tiek patys darbuotojai, tiek projektų dalyviai³³. Bibliotekų darbuotojai nurodo, kad nors bendraisiais interneto ištekliais jie moka naudotis tikrai gerai, jiems trūksta žinių ir gebėjimų naudotis interneto naujovėmis: antrosios kartos saitynu (*Web 2.0*), tinklaraščiais, naujienų skaitymo programomis (RSS), vikiais (*Wiki*) ir pan.³⁴. Darbuotojų gebėjimai naudotis IRT labai susiję su jų amžiumi: geriausiai šiomis technologijomis moka naudotis jaunesnio amžiaus darbuotojai, turintys palyginti nedidelį darbo stažą; prasčiau – turintieji per 20 metų profesinio darbo stažą, prasčiausiai – turintieji 30 su viršum metų profesinio darbo stažą.

Per pastaruosius 2 metus gebėjimus naudotis bibliotekoje esama IRT technika sustiprino 72 % darbuotojų; 26 % darbuotojų teigia, kad jų gebėjimai naudotis technika jau prieš kelerius metus buvo labai geri. 73 % darbuotojų per pastaruosius 2 metus išmoko geriau naudotis internetu; 25 % darbuotojų – ir anksčiau tai daryti mokėjo labai gerai. Tik 1 % darbuotojų nurodo, kad jų

³² LNB renkamos statistikos duomenimis, 2015 metais Lietuvos viešosiose bibliotekose dirbo 3 324 darbuotojai.

³³ Darbuotojų gebėjimų naudotis IRT vertinimo vidurkiai: darbuotojai vertina 9,1, projektų dalyviai – 9,1 balo. Darbuotojų gebėjimų naudotis interneto ištekliais vertinimo vidurkiai: darbuotojai vertina 9,2, projektų dalyviai – 9,3 balo. Vertinta 10 balų skalėje.

³⁴ Darbuotojų gebėjimų naudotis interneto naujovėmis vertinimo vidurkis – 6,9 balo (darbuotojų vertinimas). Gebėjimai naudotis IRT vertinti 10 balų skalėje, kurioje 1 reiškė „labai blogi gebėjimai“, 10 – „labai geri gebėjimai“.

gebėjimai naudotis internetu nepakito: buvo ir yra prasti. 51 % bibliotekų darbuotojų sustiprino savo gebėjimus naudotis internetu naujovėmis; 19 % darbuotojų teigia, kad naujovėmis gerai mokėjo naudotis ir anksčiau. Interneto naujovėmis vis dar nemokantys naudotis teigia 17 % bibliotekų darbuotojų.

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinimas grindžiamas šiuo argumentu:

➤ dauguma bibliotekų darbuotojų gerai moka naudotis IRT. Per pastaruosius 2 metus didžioji dalis jų šiuos gebėjimus dar labiau sustiprino.

8.3 Bibliotekų darbuotojų vartotojų konsultavimo, kaip naudotis IRT, įgūdžiai

Siekiami poveikio kriterijaus reikšmė: pagerėję bibliotekų darbuotojų gebėjimai konsultuoti IRT klausimais.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: bibliotekų darbuotojų gebėjimai konsultuoti IRT klausimais pagerėjo.

Bibliotekų darbuotojai savo gebėjimus konsultuoti IRT klausimais vertina gana gerai (vertinimo vidurkis – 8,8 iš 10 balų). Projektų dalyviai, kurie darbuotojų IRT gebėjimus vidutiniškai vertina geriau nei savo, darbuotojų konsultavimo įgūdžius atitinkamai vertina taip pat kiek geriau nei patys darbuotojai (9,1)³⁵. Geriausiai darbuotojų gebėjimus konsultuoti IRT klausimais vertina prastesnius šios srities gebėjimus turintys projektų dalyviai, kurie paprastai ir kreipiasi konsultacijų į bibliotekų darbuotojus³⁶. Absoliuti dauguma besikreipusiųjų patarimų į bibliotekų darbuotoją pateiktais atsakymais liko patenkinti.

Dauguma (71 %) bibliotekų darbuotojų mano, kad gebėjimus konsultuoti IRT klausimais per pastaruosius kelerius metus dar labiau sustiprino; 22 % darbuotojų teigia, kad konsultuoti IRT klausimais gerai gebėjo ir anksčiau. Tik 1 % darbuotojų mano, kad jų gebėjimai konsultuoti IRT klausimais nepakito: buvo ir yra prasti.

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinimas grindžiamas šiuo argumentu:

➤ dauguma bibliotekų darbuotojų gebėjimus konsultuoti IRT klausimais vertina gerai ir šį gebėjimą per pastaruosius metus dar labiau sustiprino.

³⁵ Bibliotekų darbuotojų gebėjimus konsultuoti IRT klausimais tiek darbuotojai, tiek projektų dalyviai vertino 10 balų skalėje, kurioje 1 reiškė „labai blogi gebėjimai“, o 10 – „labai geri gebėjimai“.

³⁶ „Nuolat“ su bibliotekų darbuotojais IRT klausimais besikonsultuojančių projektų dalyvių darbuotojų gebėjimų vidutinis vertinimas – 10, „dažnai“ besikonsultuojančių – 9,6, „kartais“ – 9,2, „retai“ – 9,0, „niekada“ – 8,4. Bibliotekų darbuotojų gebėjimus konsultuoti IRT klausimais projektų dalyviai vertino 10 balų skalėje, kurioje 1 reiškė „labai blogi gebėjimai“, o 10 – „labai geri gebėjimai“.

8.4 Naujos su IRT susijusios bibliotekų paslaugos

Siekama poveikio kriterijaus reikšmė: bibliotekose kuriamos naujos su IRT susijusios paslaugos.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: sukurta naujų su IRT susijusių paslaugų.

BP2 projekte dalyvaujančiose bibliotekose su IRT susijusių naujų paslaugų įvairovė yra padidėjusi. Informacinės ir ryšių technologijos taikomos edukacinės, pramoginės, kultūrinės veiklos srityse. Bibliotekos lankytojams siūlo ir bazinius naudojimosi IRT mokymus, suteikia galimybę dirbti sunkiau prieinamomis technologijomis, programine įranga, lavinti specifinius įgūdžius. Mokėjimas naudotis IRT galimybėmis užtikrina tai, kad bibliotekų paslaugos vartotojams tampa lengviau prieinamos, nes vykdomos tiesioginės renginių transliacijos, sudaroma nuotolinio mokymosi galimybė.

32 % bibliotekų darbuotojų nurodo, kad per pastaruosius 1 metus jų bibliotekoje atsirado naujų su IRT susijusių paslaugų. Dar 29 % darbuotojų nurodo, kad jų bibliotekoje per pastaruosius metus buvo rengiami kompiuterinio raštingumo mokymai. Su IRT susijusias naujas paslaugas pastebi ir projektų dalyviai³⁷.

21 BP2 dalyvaujančios bibliotekos projektas buvo susijęs su IRT.

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinimas grindžiamas šiuo argumentu:

su IRT susijusios paslaugos kuriamos daugelyje bibliotekų ir yra pastebimos projektų dalyvių.

8.5 Padidėjusi darbuotojų motyvacija naudotis IRT

Siekama poveikio kriterijaus reikšmė: padidėjusi darbuotojų motyvacija naudotis IRT.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: darbuotojų motyvacija naudotis IRT padidėjo.

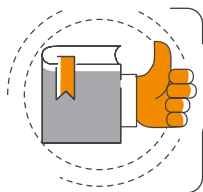
Absoluti dauguma (92 %) bibliotekų darbuotojų sutinka su tuo, kad kasdienių funkcijų vykdymo be IRT nebeįsivaizduoja. Kuo geriau jie moka naudotis IRT, tuo dažniau jomis naudojasi savo kasdiniame darbe (94 %). Naudojimasis IRT nulemia ir reikšmingai didesnę darbo kokybę bei efektyvumą (87 %).

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinimas grindžiamas šiuo argumentu:

galimybė bibliotekų darbe naudotis IRT neabejotinai prisideda prie darbo kokybės ir efektyvumo didinimo. Be IRT darbuotojai savo kasdienio darbo nebeįsivaizduoja. IRT tapo neatsiejamu darbo įrankiu.

³⁷ Projektų dalyviai sunkiai atskiria naujas paslaugas nuo senų – tik 41 % naujų projektų dalyvių nurodė, kad per pastaruosius metus bibliotekose buvo sukurta naujų paslaugų. Tarp naujas paslaugas pastebėjusių projektų dalyvių dažniausiai minimi nauji mokymai (16 %) ir naujos su IRT susijusios paslaugos.

4.9

9. Parama bibliotekoms mokymų, poveikio vertinimo, atstovavimo ir projektų valdymo srityse

9.1 Darbuotojų mokymų spektras / sritys

Siekiami poveikio kriterijaus reikšmė: platus darbuotojams skirtų mokymų spektras.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: BP2 vykdytojai (LNB) projekto įgyvendinimo metu darbuotojams surengė 13 mokymų 11 projektinių veiklų įgyvendinimo tema; darbuotojai taip pat turėjo galimybę dalyvauti bibliotekose organizuotuose 100 kūrybinių industrijų, profesinių (verslumo) bei asmeninių savybių ugdymo mokymų.

Bibliotekų darbuotojų mokymų šaltiniai BP2 projekto įgyvendinimo metu buvo du: 1) BP2 projekto vykdytojų (LNB) organizuojami mokymai; 2) bibliotekose organizuoti mokymai, kuriuose dalyvavo ir bibliotekų darbuotojai.

BP2 projekto siūlomos mokymų temos sietos su naujų projektinių veiklų bibliotekose įgyvendinimu (vartotojų ir partnerių poreikių analizė bei inovacijų kūrimas; atstovavimas ir fondoieška; projektų inicijavimo teoriniai ir praktiniai aspektai; viešinimas; poveikio vertinimas; viešųjų pirkimų organizavimas; projektų valdymas; pokyčių valdymas; socialinių tinklų panaudojimas kuriant realias bendruomenes; klientų patirties valdymas). Bibliotekose organizuotų mokymų temos sutampa su lankytojams skirtų mokymų temomis: asmeninių įgūdžių tobulinimas; profesinių (verslumo) įgūdžių tobulinimas; tobulėjimas rengiamų kūrybinių industrijų metu.

BP2 projekto vykdytojai bibliotekų darbuotojams organizavo 13 mokymų 11 skirtingų temų (3 mokymai buvo skirti poveikiui vertinti); bibliotekose įvyko apie 100 mokymų, kuriuose dalyvavo bibliotekininkai: 32 kūrybinių industrijų mokymai, 35 profesinių (verslumo) įgūdžių tobulinimo mokymai bei 32 asmeninių savybių tobulinimo mokymai.

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinamas grindžiamas šiuo argumentu:

BP2 projekto įgyvendinimo metu bibliotekų darbuotojai turėjo galimybę dalyvauti įvairių gebėjimų mokymuose: tiek stiprinant projektinėms veikloms būtinas kompetencijas, tiek ugdant asmenines savybes ir gebėjimus.

9.2 Mokymuose dalyvavusių bibliotekų darbuotojų skaičius

Siekiami poveikio kriterijaus reikšmė: mokymuose dalyvavusių bibliotekų darbuotojų skaičius.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: BP2 projekto vykdytojų (LNB) organizuotus mokymus išėjo 1 152 darbuotojai; įvairiuose bibliotekose vykusiuose mokymuose dalyvavo 1 524 darbuotojai.

Daugiausia darbuotojų (224) dalyvavo BP2 projekto vykdytojų (LNB) organizuojuose poveikio vertinimo mokymuose³⁸. Palyginti daug darbuotojų dalyvavo ir viešinimo (135), projektų inicijavimo (130), atstovavimo ir fondoieškos (129) mokymuose. Iš viso BP2 organizuojuose mokymuose dalyvavo 1 152 bibliotekų darbuotojai.

Metai	Mokymų pavadinimas	Dalyvių skaičius
2014	Vartotojų ir partnerių poreikių analizė. Inovacijų kūrimas (6 grupės)	94
2014	Atstovavimas ir fondoieška (6 grupės)	129
2014	Projektų inicijavimo teoriniai ir praktiniai mokymai (6 grupės)	130
2014	Viešinimo mokymai (6 grupės)	135
2014	Poveikio vertinimo mokymai (6 grupės)	66
2014	Mokymai „Viešieji pirkimai“ (3 grupės)	72
2014	Projektų valdymas (3 grupės)	74
2015	Poveikio vertinimo mokymai (6 grupės)	102
2015	Pokyčių valdymas (3 grupės)	76
2016	Poveikio vertinimo mokymai (4 grupės)	56
2016	Virtuali bendruomenė kuria realias bendruomenes. Socialinių tinklų panaudojimas (3 grupės)	55
2016	Klientų patirties valdymas veiklos procesuose (4 grupės)	65
2016	Strateginės sesijos (6 grupės)	98
Iš viso		1 152

Bibliotekose organizuojuose mokymuose dalyvavo 1 524 darbuotojai. Didžiausia dalis darbuotojų (629) lavino asmenines savybes, 549 darbuotojai ugdė profesinius (verslumo) įgūdžius, 346 darbuotojai dalyvavo su kūrybinėmis industrijomis susijusiuose mokymuose.

BP2 įgyvendinimo laikotarpiu darbuotojams skirti mokymai vyko 22 projekte dalyvavusiose bibliotekose: 13 bibliotekų vyko kūrybinių industrijų mokymai, 12 bibliotekų – profesinių (verslumo) įgūdžių mokymai, 10 bibliotekų – asmeninių savybių ugdymo mokymai.

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinamas grindžiamas šiuo argumentu:

BP2 projekto organizuojuose mokymuose žinių gavo 2 676 bibliotekų darbuotojai. Šis darbuotojų skaičius vertintinas kaip pakankamas poveikio vertinimo kriterijaus teigiamam progresui fiksuoti.

9.3 Sistema, sudaranti sąlygas stiprinti atstovavimo, projektų valdymo bei poveikio vertinimo veiklas bibliotekose

Siekiamas poveikio kriterijaus reikšmė: sukurta sistema, sudaranti sąlygas stiprinti atstovavimo, projektų valdymo, poveikio vertinimo veiklas bibliotekose.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: nacionalinio lygmens parama bibliotekoms mokymų, poveikio vertinimo, atstovavimo ir projektų valdymo srityse sustiprėjo; sistemos atsiradimo pagrindai numatyti.

³⁸ Duomenys pateikiami remiantis mokymų dalyvių registracijos sąrašais.

Dauguma bibliotekų vadovų arba jų pavaduotojų patvirtina, kad įvairaus pobūdžio nacionalinio lygmens parama naujai bibliotekose vystomoms veikloms yra išaugusi. Nė viena iš veiklų nėra išskirtinai labiau ar mažiau remiama, tačiau kiek didesnę paramą vadovai jaučia darbuotojų mokymų srityje, kiek mažesnę – poveikio vertinimo srityje. Vadovų pareigų neužimančios bibliotekų darbuotojai paramos pokyčius vertina gerokai skeptiškiau nei įstaigų vadovai: manančiųjų, kad parama nacionaliniu lygmeniu šioms sritims labai išaugusi, yra nedaug; didesnė dalis darbuotojų mano, kad parama padidėjusi tik „šiek tiek“. Kas ketvirtas penktas darbuotojas mano, jog parama šioms sritims nepakito, panaši dalis darbuotojų apskritai apie paramą nieko nežino. Sąlygiškai kiek didesnę paramą darbuotojai jaučia darbuotojų mokymų srityje, mažiausią – poveikio vertinimo srityje.

Siekiant išmokyti bibliotekų darbuotojus savarankiškai vykdyti su projektais susijusias veiklas, BP2 projekto įgyvendinimo metu darbuotojams buvo organizuoti tiksliniai mokymai. Bent vienuose mokymuose dalyvavo 81 % apklaustų darbuotojų: 85 % BP2 projektą įgyvendinančių miestų ar rajonų savivaldybių bibliotekų darbuotojų ir 67 % jų filialų darbuotojų. Dauguma dalyvių mokymų metu gautas žinias nurodė nuolat arba kartkartėmis panaudojantys praktikoje.

Iš visų su projektine veikla susijusių gebėjimų geriausiai bibliotekų darbuotojai vertina savo gebėjimą viešinti projekto veiklas, renginius ir pan. (vertinimo vidurkis – 7,9 balo). Gerai darbuotojai vertina ir turimus gebėjimus užmegzti bei palaikyti ryšius su išorės partneriais (7,6). Prasčiausiai vertinamas gebėjimas – papildomo finansavimo paieška (6,7). Visus su projektinėmis veiklomis siejamus gebėjimus bibliotekų darbuotojai per pastaruosius 2 metus pagerino arba jie nepakito, nes jau anksčiau buvo geri. Ne daugiau kaip dešimtadalis darbuotojų visų tiriamų su projektine veikla susijusių gebėjimų atvejais nurodo turintys nepakankamų gebėjimų konkrečioms veiklos rūšims atlikti.

Mažiausiai probleminėmis bibliotekų veiklos sritimis darbuotojai laiko projektų valdymą bei viešinimą ir bibliotekų atstovavimą. Šios trys sritys, darbuotojų vertinimu, šiuo metu bibliotekoms yra mažiau aktualios, šių sričių kompetencijos per pastaruosius 2 metus buvo labiausiai sustiprintos, todėl jų kėlimo poreikis yra mažiausias. Veiklos sritys, kurias reikėtų stiprinti, yra projektų inicijavimas, partnerystės kūrimas ir tyrimų vykdymas. Projektų inicijavimo sritis vertinama kaip viena aktualiausių, kompetencijos čia per pastaruosius 2 metus buvo mažai pagerintos ir jas labiausiai reikėtų stiprinti. Lankytojų poreikių analizė ir partnerystės stiprinimas – šiuo metu aktualiausios bibliotekoms sritys, su jomis susijusios kompetencijos mažai pagerėjo ir jas reikėtų labiau stiprinti. Prieštarinčiausiai vertinama sritis – poveikio vertinimo tyrimai. Šios veiklos poreikis bibliotekose nėra internalizuotas. Darbuotojai žino, kad tokių kompetencijų neturi, per pastaruosius 2 metus šios kompetencijos mažiausiai pagerėjo, o šios veiklos didesnė dalis darbuotojų nelaiko svarbia bibliotekoms („svetimkūnio“ efektas).

Nacionalinė biblioteka savo ruožtu stiprina įstaigos, kaip metodinio bibliotekų centro, funkcijas. 2017–2019 metų strateginiame plane atstovavimui, projektų valdymui, poveikio vertinimo kompetencijoms bibliotekose stiprinti yra skirta atskira programa („LIBIS bibliotekų kompetencijų ugdymas ir infrastruktūros plėtra“). Nacionalinės bibliotekos Strateginės plėtros departamento Projektų valdymo skyriuje įdarbinta dalis BP2 projekto darbuotojų, jie lieka dirbti bibliotekoje ir pasibaigus Projektui. Šis skyrius atsakingas už komunikavimą su tarptautinėmis bibliotekų atstovavimo organizacijomis: „Reading & Writing Foundation“ (iniciatyva „Public Libraries 2020“), IFLA, EBLIDA. Nuolat dalyvaujama tarptautiniuose susitikimuose ir koordinuojamas iniciatyvų įgyvendinimas Lietuvoje. Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Strateginės plėtros departamento Projektų valdymo skyriaus nuostatuose nurodoma: „<...> organizuoja komunikaciją su Lietuvos bibliotekomis, siekiant tenkinti profesinės bibliotekų bendruomenės žinių ir informacijos poreikius“.

Poveikio kriterijaus pasiekimą **VIENAREIKŠMIŠKAI ĮVERTINTI SUDĒTINGA**. Tokia išvada grindžiama šiais argumentais:

- pagrindinė gebėjimo savarankiškai įgyvendinti projektines veiklas stiprinimo priemonė – įvairūs darbuotojams organizuojami mokymai. Bibliotekų darbuotojams skirtų mokymų vyksta daug, įvairiomis temomis, didelė dalis darbuotojų juose dalyvavo. Projektinei veiklai vykdyti reikiamus įgūdžius bibliotekų darbuotojai vertina gerai, o per pastaruosius 2 metus juos dar labiau sustiprino;
- bibliotekų vadovai teigia, kad nacionalinio lygmens parama naujai vystomoms veikloms yra juntama: labiausiai – mokymų srityje, mažiau – poveikio vertinimo srityje;
- apibendrinant galima teigti, kad BP2 projekto metu parama naujai vystomoms sritims buvo užtikrinta darbuotojų mokymais, daliniu finansavimu, tačiau tai kol kas vertintina labiau kaip vienkartinė parama, nebūtinai užtikrinanti nuolatinį paramos bibliotekų projektinei veiklai sistemos veikimą;
- kalbant apie minėtos sistemos atsiradimą ir veikimą, itin teigiamai vertintini Nacionalinės bibliotekos planai ir žmogiškųjų išteklių šiai veiklai numatymas.

9.4 Darbuotojų, užsiimančių projektine veikla, kompetencijų praplėtimas ir (arba) naujų specialistų priėmimas

Siekiami poveikio kriterijaus reikšmė: darbuotojų gebėjimų užsiimti projektinėmis veiklomis stiprinimas, naujų darbuotojų šiai veiklai atlikti priėmimas.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: esamų darbuotojų gebėjimai vykdyti projektines veiklas stiprinami; naujų darbuotojų šiai veiklai atlikti priėmimas – pavienė praktika.

Didžioji dalis esamų bibliotekų darbuotojų ir vadovų užsiima projektinėmis veiklomis. Dauguma bibliotekų vadovų ir pavaduotojų atstovauja bibliotekai (77 %), inicijuoja projektus (74 %), ieško projektams partnerių (72 %). Kas antras bibliotekos vadovas ar jo pavaduotojas ieško alternatyvių finansavimo šaltinių (55 %), rašo straipsnius į žiniasklaidą (49 %) arba rengia informaciją bibliotekos svetainei (46 %). Neužimantys vadovų pareigų bibliotekų darbuotojai taip pat aktyviai rengia informaciją spaudai ar bibliotekos svetainei (68 %), bendrauja su žiniasklaida, rengia projektus, vykdo lankytojų poreikių tyrimus (52 %). 39 % darbuotojų ieško projektams partnerių, 27 % darbuotojų – papildomų finansavimo šaltinių. Mažiausiai bibliotekininkų – tiek vadovų (16 %), tiek darbuotojų (17 %) – nors kartą savarankiškai yra vykdę poveikio vertinimo tyrimus. Vykdančių lankytojų poreikių tyrimus daugiau yra tarp bibliotekų darbuotojų (52 %) nei tarp vadovų (23 %).

17 % bibliotekų darbuotojų nurodė, kad per pastaruosius 12 mėnesių jų bibliotekoje projektams rengti buvo įdarbinta naujų specialistų. Dar 17 % bibliotekų darbuotojų nurodė, kad bibliotekoje naujų darbuotojų buvo įdarbinta bibliotekos veiklos rūšių viešinimo darbams. 14 % bibliotekų darbuotojų teigia, kad naujų darbuotojų priimta renginiams organizuoti; 7 % darbuotojų nurodė, kad naujų darbuotojų buvo priimta bibliotekos atstovavimo darbams, 6 % – kad tyrimams organizuoti ir vykdyti³⁹.

³⁹ Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nurodomas procentas nereiškia, jog tokioje dalyje bibliotekų konkreitiems darbams buvo priimta naujų darbuotojų. Analizuojant rezultatus, rekomenduojama turėti omenyje tai, kad iš vienos bibliotekos apklausoje dalyvavo ne po vieną, o kai kuriais atvejais ir ne po vieną dešimtį darbuotojų.

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Tokia išvada grindžiama šiais argumentais:

- vyraujanti bibliotekų „pritaikymo“ prie projektinių veiklų įgyvendinimo bibliotekose praktika – esamų darbuotojų kompetencijų praplėtimas / stiprinimas;
- naujų darbuotojų projektinei veiklai vykdyti įdarbinama, tačiau tai vyksta pavienėse bibliotekose.

4.10

10. Bibliotekų bendradarbiavimas ir partnerystė

10.1 Bibliotekų partnerių skaičius

Siekiamas poveikio kriterijaus reikšmė: išaugęs bibliotekų partnerių skaičius.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: BP2 projektui įgyvendinti pritraukti 234 partneriai. Beveik pusė jų (116) – nauji bibliotekų partneriai.

Iš viso BP2 projekto metu su bibliotekomis bendradarbiavo 234 partneriai. Maždaug pusė (118) šių partnerių – „seni“ bibliotekų partneriai, su kuriais jos įvairiomis progomis bendradarbiavo ir anksčiau, kita pusė (116) – „nauji“, BP2 projektui įgyvendinti pritraukti partneriai. 56 partneriai su bibliotekomis pradėjo bendradarbiauti projekto įgyvendinimo metu. 10 bibliotekų projekto įgyvendinimui pritraukė po 1 naują partnerį, 13 bibliotekų – po 2 naujus, 10 bibliotekų – po 3–4 naujus partnerius, o 8 bibliotekos projektui įgyvendinti sugebėjo pritraukti 5 ir daugiau naujų partnerių. 4 bibliotekos BP2 projektą įgyvendino tik su „senais“ partneriais.

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinimas grindžiamas šiuo argumentu:

- Projekto kriterijus vertinamas kaip pasiektas remiantis ne faktiniu bibliotekų partnerių skaičiumi, o tuo, kad pusė šių partnerių – nauji, juos bibliotekoms pritraukti bendradarbiauti pavyko pirmą kartą.

10.2 Bibliotekų partnerių spektras

Siekiamas poveikio kriterijaus reikšmė: platus bibliotekų partnerių spektras.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: bibliotekų partneriai – viešosios įstaigos, NVO ir pavienės verslo įmonės.

Dažniausiai bibliotekų partneriais tampa švietimo įstaigos, NVO, socialines paslaugas teikiančios organizacijos bei savivaldybės:

- 34 projekte dalyvavusios bibliotekos bendradarbiavo su švietimo įstaigomis (17 bibliotekų bendradarbiavo su mokyklomis / gimnazijomis, 9 bibliotekos – su universitetais, 5 bibliotekos – su darželiais);
- 23 projekte dalyvavusios bibliotekos užmezgė partnerystę su NVO;
- 21 projekte dalyvavusi biblioteka bendradarbiavo su socialines / kultūrinės paslaugas teikiančiomis viešosiomis įstaigomis (10 bibliotekų – su kultūros įstaigomis, 7 bibliotekos – su sveikatos priežiūros įstaigomis, 4 bibliotekos – su muziejais);
- 19 bibliotekų bendradarbiavo su vietos valdžios institucijomis: savivaldybėmis (15) ir seniūnijomis (4);
- 12 bibliotekų bendradarbiavo su žiniasklaidos įmonėmis.

Tik 16 bibliotekų partnerės buvo verslo įmonės: 10 bibliotekų bendradarbiauti pritraukė 10 nevietinių verslo įmonių, 6 bibliotekos – vietos verslo įmones.

Bibliotekas – partneres turėjo 11 bibliotekų: po 1 biblioteką – partnerę turėjo 4 bibliotekos; po 2 – 5 bibliotekos; 1 biblioteka turėjo 3 bibliotekas – partneres; 1 biblioteka – 4. Į projektą buvo įtraukti ir 94 bibliotekų – partnerių filialai.

Partnerystė su įvairiomis pelno nesiekiančiomis organizacijomis, kultūros, mokslo įstaigomis bibliotekų vadovų yra vertinama kaip „lygiavertė“, abiem suinteresuotosioms šalims naudą teikianti iniciatyva. Bendradarbiavimą su verslo įmonėmis bibliotekų atstovai supranta labiau kaip paramos konkrečiai veiklai ar iniciatyvai prašymą. Tai nėra malonu, todėl tokio bendravimo ir bendradarbiavimo labiau vengiama nei to siekiama. Bibliotekos, kurios BP2 projekto metu sugebėjo įprastą paramos gavėjo ir paramos teikėjo santykį pakeisti ir su verslo atstovais vykdė veiklas kaip lygiavertčiai partneriai, pripažįsta, jog tai buvo abiem pusėms naudinga praktika. Drauge bibliotekų atstovai supranta, kad jiems kol kas trūksta gebėjimų patraukti, įtaigiai pristatyti savo idėjas, atskleisti verslui iš partnerystės su biblioteka turėsimą naudą. Dar viena bendradarbiavimą su verslo įmonėmis ribojanti aplinkybė – gremėzdiška bibliotekos biurokratija, kuri yra sunkiai suderinama su dinamiška verslo aplinka.

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinimas grindžiamas šiais argumentais:

- » viena vertus, bibliotekų turimų partnerių spektras platus; antra vertus, bibliotekų partnerystė iš esmės apsiriboja įvairiomis viešosiomis įstaigomis ir nevyriausybinėmis organizacijomis, bendradarbiauti pritraukiant mažai / per mažai verslo įmonių;
- » teigiamai vertintina pakankamai plati bibliotekų tarpusavio partnerystė;
- » atsižvelgiant į bibliotekų partnerysčių apsiribojimą viešosiomis įstaigomis ir NVO, kriterijaus pasiekimas vertinamas „avansu“, tikintis, kad ateityje bibliotekoms pavyks pritraukti daugiau verslo įmonių.

10.3 Vietos valdžios ir bibliotekų bendradarbiavimas

Siekiami poveikio kriterijaus reikšmė: naudingas vietos valdžios ir bibliotekų bendradarbiavimas.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: vietos valdžios ir bibliotekų bendradarbiavimas ne itin sklandus, tačiau bendruomenei naudingas.

Vietos valdžios ir bibliotekos bendradarbiavimas turi bendrą tikslą – gerinti vietos bendruomenės gyvenimo kokybę. Vietos valdžia finansuoja, o biblioteka telkia vietos gyventojus, skatina jų bendruomeniškumą, mažina socialinę atskirtį bei tenkina vietos gyventojų kultūrinius poreikius. Pagrindinis tokio bendradarbiavimo naudos gavėjas – vietos bendruomenė.

Kita vietos valdžios ir bibliotekos bendradarbiavimo nauda – vykdydamos įvairių projektinę veiklą, bibliotekos prisideda prie regiono / rajono garsinimo, patrauklesnio gyvenvietės įvaizdžio kūrimo.

Vietos valdžios institucijos yra tiesiogiai įsipareigojusios skirti bibliotekoms finansavimą, jos suinteresuotos išlaikyti bibliotekos pajėgumą tenkinti socialinius-kultūrinius vietos bendruomenės poreikius. Todėl, bibliotekų vadovų teigimu, su vietos valdžia bendradarbiauti yra lengva. Ir palyginti lengviau nei, tarkim, su naudos ir pelno pirmiausia sau siekiančiais vietos verslininkais. Kita vertus, bibliotekų vadovų nuomone, vietos valdžios rūpinimasis biblioteka yra labiau deklaratyvus. Ypač biblioteka vietos valdžiai parūpsta artėjant rinkimams, o valdžios atstovų kalbos neretai primena „pažadų politiką“.

Tiek savivaldos atstovai, tiek bibliotekų vadovai sutinka su tuo, kad bibliotekos santykis su vietos valdžia itin priklauso nuo pačios bibliotekos aktyvumo, gebėjimo atstovauti savo interesams. Valdžios ir bibliotekų bendradarbiavimą abi pusės labiau sieja ne su dalyvavimu bendrose veiklose, o su finansavimo prašymu ir suteikimu. Pastebima ir tai, kad vietos valdžios požiūriui į biblioteką nemažą įtaką turi „asmeniškumai“ bei simpatijos.

Vietos valdžios ir bibliotekos santykius labiausiai apibrėžia pavaldumas. Biblioteka yra viena iš vietos valdžiai pavaldžių ir nuo jos priklausančių institucijų. Bendraujant su valdžios atstovais pasigendama nuoširdesnio, šiltesnio, „žmogiško“ ryšio. Bibliotekų vadovai norėtų, kad vietos valdžios atstovai būtų ne tik finansavimo skirstytojai, bet ir nuomonės apie biblioteką formuotojai.

Vietos valdžios ir bibliotekų bendradarbiavimo iniciatyva dažniausiai yra abipusė, o bendrais projektais valdžios atstovai dažniausiai yra labiau patenkinti nei partneriai iš kitų veiklos sričių. Su bibliotekomis savivaldos institucijos dažniausiai turi ilgalaikės partnerystės patirtį. Savivaldos atstovai kritiškiau nei kitose srityse veikiantys partneriai vertina bibliotekų gebėjimą atpažinti ir spręsti bendruomenei opias problemas, tačiau linkstama pripažinti bibliotekų, kaip tarpininkių, vaidmenį, jų diegiamas regione naujoves.

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinimas grindžiamas šiuo argumentu:

didžiausią naudą bibliotekose vykdomi projektai teikia vietos bendruomenei. Bendruomenės gyvenimo kokybės gerinimu suinteresuoti tiek vietos valdžios atstovai, tiek bibliotekos. Todėl finansuotojo – vietos valdžios ir vykdytojo – bibliotekos bendradarbiavimas visuomet yra naudingas. Labiausiai jis naudingas tiek, kiek bibliotekų paslaugų teikiamą naudą vertina vietos bendruomenė. Jei bendruomenė bibliotekos teikiamą naudą vertina labai gerai, vadinasi, vietos valdžios ir bibliotekos bendradarbiavimas yra naudingas.

10.4 Kitų suinteresuotųjų grupių bibliotekų naudos suvokimas

Siekama poveikio kriterijaus reikšmė: suinteresuotosios grupės suvokia bibliotekų paslaugų naudą.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: suinteresuotosios grupės bibliotekų paslaugų naudą suvokia.

Suinteresuotųjų grupių atstovai šiuolaikinę biblioteką suvokia kaip išplėstą ir modernizuotą tradicinės bibliotekos versiją. Bibliotekos modernumas pasireiškia per atnaujintą infrastruktūrą, bibliotekų kompiuterizavimą, gebėjimą teikti į praktinę panaudą orientuotas, plataus spektro elektronines paslaugas. Bibliotekos į regionus atneša naujų, novatoriškų paslaugų. Drauge jos imasi neformaliojo ugdymo iniciatyvų. Pagrindinis šiuolaikinę biblioteką charakterizuojantis bruožas – atvirumas. Biblioteka geba suburti žmones bendrauti. Biblioteka yra vienintelė viešoji institucija, suteikianti galimybę savo paslaugomis naudotis visiems, nepaisant galimo lankytojo socialinės-demografinės charakteristikos. Būtent tai ją daro unikalia ir nepakeičiama organizacija regionuose. BP2 projektas taip pat išsiskiria tuo, kad pirmą kartą buvo taip tikslingai orientuotas į vietos bendruomenes, parodoma vietos bendruomenės svarba. Suinteresuotųjų grupių atstovai pabrėžia norą matyti biblioteką kaip stiprią ir įtakingą vietos bendruomenės organizaciją.

Biblioteka užsiima bendravimo skatinimu, sprendžia užimtumo, socialinės atskirties problemas. Teikdama bendruomenės poreikių analize grįstas paslaugas, ji padeda spręsti vietos bendruomenei aktualias problemas. Ne visi suinteresuotųjų grupių atstovai sutinka su tuo, kad biblioteka turėtų perimti neformaliojo švietimo ir ugdymo funkcijas, tačiau sutinkama, kad ji tikrai galėtų pasiūlyti veiklos alternatyvų tai bendruomenės daliai, kuri iškrinta už standartinės švietimo sistemos ribų.

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinimas grindžiamas šiuo argumentu:

suinteresuotųjų grupių atstovai suvokia bibliotekų paslaugų teikiamą naudą vietos bendruomenėms – bibliotekos neabejotinai teikia (ir turi teikti) joms naudą.

10.5 Partnerystę inicijuojanti šalis

Siekama poveikio kriterijaus reikšmė: partnerystę inicijuojanti šalis (bibliotekos ir išorinės organizacijos).

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: partneriai teigia, kad partnerystę inicijuoja bibliotekos; bibliotekų darbuotojai nurodo, kad partnerystės inicijavimas – abipusis procesas.

Bibliotekų partneriai nurodo, kad bendradarbiavimo iniciatyva beveik visuomet (86 % atvejų) išplaukia iš bibliotekų. Abipusė iniciatyva dažniausiai kyla iš bibliotekų ir savivaldos institucijų, švietimo ir mokslo įstaigų noro bendradarbiauti.

Bibliotekų darbuotojai pateikia kiek kitokią informaciją: nors vieną pasiūlymą bendradarbiauti per pastaruosius 12 mėnesių gavo 89 % bibliotekų; 95 % bibliotekų susirado partnerius patys. Tik 8 % BP2 projekte dalyvaujančių bibliotekų darbuotojų nurodo, kad per pastaruosius 12 mėnesių jų biblioteka negavo nė vieno pasiūlymo bendradarbiauti; 4 % darbuotojų nurodo, kad jų biblioteka nesusirado nė vieno išorės partnerio.

Poveikio kriterijaus pasiekimą **VIENAREIKŠMIŠKAI ĮVERTINTI SUDĖTINGA**. Tokia išvada grindžiama šiuo argumentu:

➤ poveikio vertinimo tyrimų metu surinkta prieštaringa informacija: partneriai teigia, kad bibliotekos bendradarbiavimą pasiūlė pačios; bibliotekų darbuotojai nurodo, kad jie patys aktyviai teikia pasiūlymus bendradarbiauti, taip pat gauna daug bendradarbiavimo pasiūlymų iš potencialių išorės partnerių.

4.11

11. Padidėjęs papildomas finansavimas ir kita parama bibliotekoms

11.1 Papildomas bibliotekų finansavimas / parama

Siekiami poveikio kriterijaus reikšmė: padidėjęs papildomas bibliotekų finansavimas / parama.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: papildomas bibliotekų finansavimas / parama padidėjo.

BP2 įgyvendinimo metu projekte dalyvaujančios bibliotekos pritraukė 305 342 eurus papildomos finansinės paramos:

- daugiausia papildomo finansavimo pritraukta iš savivaldybių – 207 989 eurai;
- 118 001 eurą bibliotekoms skyrė kitos viešojo sektoriaus įstaigos;
- 54 352 eurus bibliotekos pritraukė iš privačiojo sektoriaus.

Papildomą finansavimą iš savivaldos institucijų gavo 33 bibliotekos; iš viešojo sektoriaus – 36 bibliotekos; iš privačiojo sektoriaus – 25 bibliotekos.

Iš papildomų šaltinių (projektų, fondų, rėmėjų ir pan.) įvairaus pobūdžio paramą gavo visos projekte dalyvavusios bibliotekos. Dažniausiai ši parama yra materialinė (finansinė) arba projektinė. Rečiausiai bibliotekos naudojasi konsultacine parama. Penktadalis bibliotekų (21 %) gauna TIK materialinę (finansinę) paramą, 19 % – TIK projektinę. Parama iš papildomų šaltinių per pastaruosius dvejus metus padidėjo 81 % BP2 projekte dalyvavusiai bibliotekai. Kas trečios (31 %) bibliotekos parama padidėjo 10 % ir mažiau, tokios pačios dalies (31 %) – parama padidėjo 10–30 %, penktadalio (19 %) bibliotekų parama išaugo daugiau nei 30 %.

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinimas grindžiamas šiuo argumentu:

➤ papildomo finansavimo / paramos BP2 įgyvendinimo laikotarpiu pritraukė visos bibliotekos. Dauguma bibliotekų finansavimo / paramos pritraukė daugiau nei turėjo anksčiau.

11.2 Papildomo bibliotekų finansavimo / paramos šaltiniai

Siekama poveikio kriterijaus reikšmė: nauji papildomo bibliotekų finansavimo / paramos šaltiniai.

Pasiekta poveikio kriterijaus reikšmė: bibliotekos naudojami naujais papildomo finansavimo / paramos šaltiniais.

Naujų finansavimo / paramos šaltinių BP2 projekto įgyvendinimo metu rado dauguma (88 %)⁴⁰ bibliotekų. Ieškodamos papildomo finansavimo, bibliotekos pradėjo labiau naudotis vietiniais regiono ištekliais: vietos partneriais (39 %), vietos bendruomene (35 %), vietos verslo įmonėmis (31 %). Didelė dalis bibliotekų paramos sulaukė ir iš valdžios institucijų (37 %) ar įvairių fondų (47 %). 8 % bibliotekų susirado tarptautinius partnerius, o 22 % bibliotekų parėmė žymūs žmonės.

Poveikio kriterijus vertinamas kaip **PASIEKTAS**. Įvertinimas grindžiamas šiuo argumentu:

dauguma bibliotekų naudojami naujai rasti šaltiniai finansine ar kitokio pobūdžio parama.

⁴⁰ Nurodant naujų paramos šaltinių susiradusių bibliotekų dalį, pateikiama darbuotojų, teigusių, kad biblioteka susirado vienokį ar kitokį naują partnerį, dalis nuo visų apklausoje dalyvavusių darbuotojų skaičiaus.

5 Projektinės veiklos įgyvendinimo kontekstas

Darbuotojų lojalumas (pasitenkinimas darbu ir prisirišimas prie darbovietės)

Bibliotekų darbuotojai yra lojalūs savo darbovietai, tačiau tai labiau lemia patinkamas darbas nei prisirišimas prie konkrečios bibliotekos. 45 % apklaustų darbuotojų viskuo patenkinti, besidžiaugiantys savo darbu ir darbovieta, 25 % darbuotojų – priešingai – viskuo nepatenkinti. 16 % darbuotojų – „karjeristai“, kuriems jų darbas patinka, tačiau prie darbovietės jie nėra prisirišę ir, progai pasitaikius, keistų esamą darbovietę į užtikrinančią geresnius asmeninius rezultatus. 14 % darbuotojų „kenčia“, t. y. ne itin mėgsta savo darbą, tačiau dėl įvairių aplinkybių neturi galimybių jo pakeisti.

Darbo organizavimo ir lojalumo veiksniai

Dauguma darbuotojų pritaria, kad, be tradicinių paslaugų teikimo, bibliotekos turi vykdyti ir projektinę veiklą. Tačiau problema ta, kad didelė dalis darbuotojų tam dar nėra pasiruošusi. Iki šiol bibliotekose vykę projektai buvo labiau „nuleisti iš viršaus“, o ne kilę pačių darbuotojų iniciatyva. Kita vertus, projektinė veikla pati savaime neturi įtakos darbuotojų pasitenkinimui darbu ar darbovieta. Kur kas svarbiau yra konkretūs iš tiesioginio vadovo išplaukiantys veiksmai: pavyzdžiui, ne pats darbo krūvis, o teisingas ir aiškus atsakomybių bei veiklų paskirstymas tarp darbuotojų, atviras, konstruktyvus problemų sprendimas. Šie aspektai – darbuotojų lojalumui svarbūs, labiausiai tobulintini aspektai.

Projektinės veiklos kompetencijos

Savo kompetencijas darbuotojai vertina kur kas geriau nei kolegų. Ypač pagarbą kolegai ir jo laikui, gebėjimą dirbti komandoje, terminų laikymąsi ir pažadų tesėjimą. Tikėtina, kad tai – problemiškesni darbuotojų bendrystės aspektai. Vertinant save, pripažįstamas tik efektyvus vadovavimo ir patrauklaus idėjų pristatymo gebėjimų trūkumas. Šias veiklas, tikėtina, darbuotojai mielai „perleistų“ kolegoms.

